

elazığ
tsö

**Elazığ Ticaret ve
Sanayi Odası**

TARİHİ

Yeniden Yazılıyor

Mustafa BALABAN / Tarihçi-Yazar-Araştırmacı
Etem YALIN / Elazığ TSO Halkla İlişkiler ve
Protokol Müdürü

elazığ
tsö

ELAZIĞ TİCARET VE SANAYİ ODASI'NIN KURULUŞU HAKKINDA YENİ BELGELER/ BİLGİLER

Mustafa BALABAN/Tarihçi-Yazar-Araştırmacı

Etem YALIN/Elazığ TSO Halkla İlişkiler ve Protokol Müdürü

OCAK/ 2020

Elazığ TSO Tarihi Yeniden Yazılıyor

ELAZIĞ TİCARET VE SANAYİ ODASI'NIN KURULUŞU HAKKINDA YENİ BELGELER/ BİLGİLER

Bu çalışma 2019 yılının son aylarında Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası arşivinde geçmişten neler kaldığını araştırırken ortaya çıkmıştı. Kıymetli arkadaşım Etem Yalın'ın teşvikleri ile bana karşı her türlü yardımı, desteği sunması ve Oda Genel Sekreteri Mehmet Karabulut beylerin ilgi ve bilgisi dâhilinde devam ettirildi.

Kent tarihimizin önemli bir kurumu olan Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası'nın kurum arşivi maalesef bu güne kadar korunup gelememişti. Bu arşivin Osmanlıca olan son parçaları da 1980 ihtilalinden sonra odanın yer değiştirmesi ve yer darlığından dolayı SEKA'ya gönderilmişti.¹

Bugün Oda arşivde; 1930'lu yıllara ait karar defterleri, piyasa fiyatlarının kayıt defteri ve 1997 yılından itibaren Oda tarafından hazırlanan çeşitli yayınların olduğunu görmekteyiz. 1980 ihtilalinden sonra SEKA'ya gönderilen arşiv içinde matbu evraklarla birlikte 1930-1990 arası Oda tarafından basılan bir yayın olup olmadığını bilemiyoruz. Bu dönemle ilgili kaynak araştırmalarımız devam etmekle birlikte maalesef elimizde bu dönemlere ait herhangi bir basılı yayın mevcut değildir.

Kent araştırması yapan bir araştırmacı olarak bu durumun sadece Elazığ Ticaret ve Sanayi Odasına özgü bir durum olmadığını, kentimizin özellikle Osmanlı Devleti döneminden kalan kurumlarının birçoğunun arşivlerinin günümüze gelmediği bilinmektedir. Örnek olarak Elazığ Belediyesi, Harput Belediyesi, Hüseyinik Belediyesi, Eski Adliye, İl Meclisi, Borsa, Hastane Arşivleri (Cumhuriyet kurumu olan Akliye Hastanesi'ni de buna dâhil edebiliriz).

Eski tapu ve nüfus arşivlerini yerelde korumak çeşitli nedenlerle mümkün olmamış bu durum kentimizi adeta geçmişinden koparmış, tarihinden uzak düşürmüştür. Bunun telafisi için bugüne kadar yapılan çalışmalarda çok sönük kalmıştır. (Harput ve Hüseyinik'in bütüncül olarak korunamaması, Elazığ Kent Müzesi ve Arşivinin olmayışı, halen Kentteki 1 Müzenin uzun yıllardan beri kapalı oluşu vd.)

Günümüze kadar gelemeyen ve yok olan arşivlerden Adliye ve Ticaret ve Sanayi Odası yerel arşivinin yakın tarihte Eski Borsa Binası hafriyatında çıkması da bir hayli üzücü bir haber olarak basına yansımıştı.² [EK: 1]

1998 yılında kepeçler eski borsa binasını yıkarken bodrum katlara inilmiş bu esnada duvarla kapısı örülmüş bir odanın içinde binlerce Osmanlıca yazılı evrak çıkmıştı. Kepeçlerle parçalanan bu arşiv kamyonlara yüklenerek Doğukent'in üstünde yer alan Güney Çayır Köyü çöp alanına dökülmüştür. Çevrede hafriyatı izleyen çocuklar ve gençler eliyle bazı arşiv parçaları gazetecilerin eline ulaşmış ve Osmanlıca olan bu evrakların ne olduğu tartışılmıştı. Olayın görgü tanığı olan Fırat Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. İbrahim Yılmazçelik o gün yaşanan olayları benimle yaptığı görüşmede çok detaylı aktarmıştı:

---

* ÇEKÜL Vakfı Elazığ Temsilcisi, tarihçi/yazar.mbalabantr@yahoo.com

¹ Selahattin Pamukçu ile yapılan sözlü söyleşi.2 003 yılı Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası fuar özel sayısı olarak hazırlanan Aksata dergisi hazırlıkları döneminde gerçekleşen söyleşi ve arşiv oluşturma çalışmaları. Geniş bilgi için bkz. Aksata Fuar Özel Sayısı, Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Yıl 1, Sayı 1, Elazığ Eylül 2003

² Geniş bilgi için bkz.Fotokopi-1, Yerel Gümüşü Gazetesi; 2 Eylül 1988, (Yıl 1 S.260) tarihli manşet haber; "Devlet arşivi yağmalandı."

“Çok iyi hatırlıyorum Borsa binası hafriyatında Osmanlıca çok sayıda evrak çıkmıştı. Bu haberi bana dönemin Borsa Başkanı rahmetli Dursun Er anlatmıştı. Odanın ve Borsanın eski arşivi olabilir demişti. Bende birkaç arkadaşla olay mahalline gitmiştim. Hafriyat devam ediyordu. Kamyonlar bu arşiv malzemesini Elazığ Belediyesinin Doğukent’in üstünde yer alan Güneyçayır Köyü çöp döküm alanına götürüyordu. Bu kamyonları takip ederek döküm alanına gitmiştik. Maalesef Osmanlıca binlerce evrak kepçeyle parçalanmış ve diğer inşaat atıkları ile yerlere dökülmüştü. Kişisel çabamla bunlardan birkaç torba toplayarak Elazığ Müzesine teslim ettim. Gördüğüm evraklarda okuduklarımın çoğunluğu Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası ve kentin kurumlarıyla ilgiliydi. Rahmetli Dursun Er haklı çıkmıştı.. Ama bir şey yapamadık. Hafriyat devam etti.”³

Bu olayı Kentin önemli gazetelerinden Günışığı Gazetesi manşetten habere taşımış; gelişmeler ve süreçleri kendi yorumlarıyla değerlendirmiştir.

Kent arşivimizin büyük kısmının yitirilmesi, Osmanlı dönemi başta olmak üzere geçmişe ait izlerin kaybolmasıyla birlikte kent hafızasının geçmişle bağlarının sağlıklı kurulmasının önünde ciddi bir engel olmuştur.

Sonuç olarak arşivlerimizin yerelde korunamama sorunu ile birlikte kent mimarisi ve kent kimliğinin de korunma hususları maalesef önceliğimizi oluşturmamıştır.⁴

Bu bağlamda bir çok kurumumuzun tarihi cumhuriyetin kuruluşuyla başlatılmış olup, Elazığ Belediyesinin varlığı Osmanlı döneminde başladığı tüm tarihsel kaynaklarda geçmesine rağmen onunda ilk başlangıcı 1920 tarihi olmuştur.

Elazığ TSO tarihi hakkında Odanın mühründe yer alan ve yayınlarında geçen 1920 yılı tarihinde kurulduğu ve oda başkanları olarak sıralanan listenin ilk olarak hangi yıl hazırlandığını tespit etmek mümkün olmamıştır. Elimizde bulunan en eski yayın 1988 yılı ekonomik rapor kitabıdır. Bu yayında yazılı olan oda eski başkanları bundan sonra yayınlanan tüm oda yayınlarında ve ekonomik rapor kitaplarında referans alınmıştır. Bu yayınlarda odanın kuruluşu ve tarihçesine ait bilgilere baktığımızda ise 1920 yılının esas alındığı ve Resmi Gazete kayıtlarının referans alındığı görülmüştür.

2001 yılının sonlarında ciddi bir rahatsızlıktan dolayı İstanbul Cerrahpaşa Hastanesinde yaklaşık iki yıl kalarak tedavi olmuştum. Bu sürede Odadan yakın arkadaşlarım bir çok defa arayıp sağlığımı sormuş ve yakın ilgilenmişlerdi. Hastaneden taburcu olup Elazığ’a 2003 yılında geldiğimde 2 koltuk değneği ile zor yürüyordum. Elazığ’da evde istirahat ederken Oda’nın yine beni yalnız bırakmadığına şahit oluyordum. Sık sık beni evimden alıp Elazığ TSO’nun o yıllarda yeni hizmete giren Bakırcılar Çarşısında ki binasına getirilip gün boyu burada vakit geçiriyordum. Bu sürede her zaman yanımda olan sevgili dostum Etem Yalın yanımda zaman zaman Elazığ TSO gazetesine yardım ediyor ve Oda yayınlarını okuyordum.

³ Prof.Dr. İbrahim Yılmazçelik ile yapılan 25 Mayıs 2010 tarihli telefon görüşmesinden alınan notlar.

⁴ “Rahmetli Vali Tevfik Sırrı Gür kısıtlı tahsisatla her şeyin en mükemmelini yaparken, maliyeti düşürmek için her imkânı kullanıyordu. Bu arada yüzyılların birikimi Harput kabristanlarından kesme beyaz kalker mezar taşlarını da getirip inşaatlarda kullanıyordu. Yazıları okuyan halk buna üzülürdü”, Geniş bilgi için bkz. Yurdal Demirel, *Tarık Tahiroğlu’nun Hatıralarıyla Elazığ’dan Elazığ’a*, Elazığ 2007, s.79; Vali Tevfik Sırrı Gür aynı yıllarda Sürsürü de yaptırdığı kendi adıyla anılan ilkokul içinde Orta çağlardan kalan görkemli Sürsürü kilise ve manastırının taşlarını kullanmıştı. Bu olayı bizzat Sürsürü’de doğan ve babası da taş duvar ustası olan babam Fikri Balaban ve okul inşaatında bizzat çalışan dedem Balanlı İzzet ustadan dinlemiş ve eski okulun çok büyük kesme taş duvarlarının altında çocukluğum geçmişti. Ailenin en küçüğü olarak ablam ve üç abim bu okulda ilkokulu okudukları halde evimize yakın olmasına rağmen ben bu okulu tercih etmeyerek Şair Hayri İlkokulu’na gitmiştim.

2001 yılında Elazığ TSO Elazığ'da çok önemli bir fuar organize etmişti. Fuarla ilgi beklenenden çok daha fazla olmuş ve bu fuarın kalıcı ve düzenli olmasına çaba gösteriliyordu. İşte bu süreçte fuar içinde bir dizi yayın planlanıyordu. Bende gönüllü olarak fuara bir dergi hazırlama çabalarının içindeydim.

2003 yılında fuar özel sayısı olarak yayınlanan dergimiz AKSATA bu güzel zamanda çıkmıştı. Derginin isim babası olan ve her konuda bizlere yardımcı olarak destekleyen Fırat Üniversitesi öğretim görevlisi Dr. Hayrettin Ayaz Harput ticaret hayatında geçmişte kullanılan bu ismi adeta tekrar Elazığ hayatına dâhil ederken, bu ismin anlamını da her sohbetle dostlarına izah ediyordu:

“Aksata, temiz ve meşru temelde vücut bulmuş ticari faaliyetleri ifade ediyor. Bu kelime yüzlerce yıl Harput ve çevresindeki kullanılmıştır. Odamız yayın organına bu ismi vermekle bu kelimeyi olanca mana ve derinliği ile yaşatmış oluyoruz” diyerek bu hummalı çalışmalara destek oluyordu. [EK: 2]

Tamamen gönüllü ve özveri gerektiren bu günleri kısaca yazmamın nedeni yüzlerce yıllık bir geçmişe sahip olan Oda'mızın somut olmayan bir kültürel zenginliğin taşıyıcısı olmasını bizzat yaşayarak şahit olduğum içindir. Çıkacak dergimiz aynı zamanda Elazığ TSO tarihi içinde bir dönüm noktası olmuştu. Oda tarihine ait bilgilerin toplanması, bunların dijital bir arşiv haline getirilmesi ve oda kütüphanesinin düzenlenmesi bu dönemde başlatılmıştı.

Yine aynı dönemde Elazığ TSO tarihi hakkında oda eski genel sekreterlerinden Osman Demirtaş Aksata dergisine verdiği röportajda önemli bilgiler aktarmıştı.⁵

Bu söyleşide:

“Elazığ Ticaret Odası Harput'ta ki ticaret hayatının devamı olarak kuruldu. Bu döneme ait kayıtlar benim dönemimde saklanıyordu. Bu zengin birikimle kurulan Oda'mız çevrede ki birçok ilden ileri durumdaydı. Eski başkanlardan Şerif Kömürlü odanın tarihi hakkında bir araştırma yapmıştı. Bu çalışmada Elazığ Ticaret Odasının tarihi ve Harput'taki ticaret yaşamı hakkında bilgi vardı. Bunun dışında tarihçemiz ile ilgili benim dönemimde bir çalışma yoktu”⁶

Osman Demirtaş döneminde oda da muhafaza edilen ve Harput'tan itibaren tutulan kayıtlar maalesef günümüze kadar gelememişti. O günleri bizzat yaşayan birisi olarak bu söyleşiyi kayda alıp daha sonra yayınlayarak bir nebze de olsa tarihe karşı sorumluluğumuzu yerine getirmeye çalışmıştım. Bu söyleşinin yapılmasını organize eden dönemin genel sekreteri rahmetli Adnan Bozat⁷ Beyi de burada rahmet ve şükranla anmak istiyorum.

Elazığ'da Yapılan Çalışmalar ve Yayınlar

Elazığ'da Oda tarihi hakkında azda olsa bilgi veren yayınları kısaca taramıştım. Bu yayınlardan ilk olanı Fırat Üniversitesi araştırma görevlisi İbrahim Yılmazçelik tarafından 1989 yılında Üniversitenin Sosyal Bilimler Dergisinde yayınlanan; *“Cumhuriyet Sonrası Elazığ'da Tarım-Ticaret ve Sanayi (1923-1938)”* adlı makale idi. Bu makalede araştırmacı

⁵ Osman Demirtaş 1925 yılında Harput'ta doğmuş, 1947 yılında Elazığ Ticaret Odasında muhasebeci olarak işe başlamıştır. 1953-1983 yılları arasında oda genel sekreterliği görevini sürdürmüştür. Kendisiyle 2003 yılı temmuz ayında Sivrice gölü kenarında bulunan yazlık evinde dönemin oda genel sekreteri Adnan Bozat ve tarihçi Mustafa Balaban görüşmüş ve bu söyleşi odanın süreli yayını olan Aksata dergisinde yayınlanmıştır.

⁶ Geniş bilgi için bkz. Aksata Fuar Özel Sayısı, “Yaşayan Canlı Tarihimiz Osman Demirtaş beyle konuştuk”, Elazığ 2003, s.45-47.

⁷ Adnan Bozat 2002-2005 ETSO genel sekreterliği görevinde bulundu. 2011 yılında rahmetli oldu.

Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası'nın 1920'de kurulmuş olduğunu kabul etmekte fakat bu kuruluşun adı geçen döneme ait kayıtları muhafaza edilmiş olmadığını belirterek, bundan dolayı çalışmasını 1923-1938 yılları arasını alacak şekilde düzenlediğini yazmaktadır.⁸ Bu makalesinde Oda'nın kuruluş tarihi hakkında herhangi bir dip not kullanmadığından dolayı mevcut bilgileri kullandığı anlaşılmaktadır. Aynı araştırmacı 10 yıl sonra Doçent olarak aynı dergide yayınladığı makalesinde;

*“1879 oluşturulan Dersaadet Ticaret Odası, Dersaadet Sanayi Odası ve Dersaadet Ziraat Odaları'nın faaliyete geçmesini, 1884 yılında kurulan İstanbul Ticaret Sanayi ve Ziraat Odası takip etmiştir. 1920'de TBMM'de kabul edilen bir kanunla bu odaların faaliyetleri yeniden düzenlenmiş ve 22 Nisan 1922'de kabul edilen bir kanunla bunların faaliyetleri yeni esaslara bağlanmıştır. Ticaret Sanayi Odalarının Yeniden teşkilatlanmalarına paralel olarak, 19 Eylül 1920'de Elazığ'da Ticaret ve Sanayi Odası faaliyete geçmiştir.”*⁹

Bu makalede araştırmacı ilk yayınından farklı olarak Oda'nın Elazığ'da 19 Eylül 1920'de faaliyete geçtiğini belirtirken bu tarihi kuruluş tarihi olarak zikretmemektedir. Makalenin genel gidişatına göre daha önce var olan bir yapının tekrar örgütlenerek faaliyete geçtiği anlaşılmaktadır. Ayrıca 19 Eylül 1920 tarihiyle ilgili bir dip not da kullanmamıştır. Bu da bu döneme ait bilgilerin arşiv kaynaklarıyla desteklenmediği hissini bizlere vermektedir. Araştırmacı iki makalesinde de oda arşivinin olmamasından yakınmakta, belge ve bilgi eksikliğinden dolayı çalışmasını 1923 yılında başlattığını belirtmektedir.¹⁰

1988 yılında Fırat Üniversitesi'nin düzenlediği *“Fırat Havzasının Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Kalkınması Sempozyumu”* 7-9 Nisan 1988 yılında Elazığ'da yapılmıştı. Sempozyum kitabı 1991 yılında yayınlanmış olup bu sempozyumda konumuzla ilgili en önemli çalışmayı Üniversitenin Coğrafya Bölüm Başkanı Prof.Dr:Hilmi Karaboran sunmuştu. *“Elazığ'da Endüstrileşme Faaliyetleri”* adlı bildirisinde *“Elazığ'da 1933 yılından önceki iktisadi ve sosyal yapısı hakkında R.SUNGUROĞLU Ahmet Şükrü şu hususlara dikkati çekiyor. Elazığ Ticaret ve Sanayi Odasının 1910 senesinde teessüs ve teşekkülünü eski bir hesap defterinden anlıyoruz. O zaman bu uzak yere Vali olarak gelmiş “Mehmet Ali Ayni Bey” in himayesi altında bir otomobil şirketi kurulması düşünülmüş”* denilerek Oda'nın kuruluş tarihini 1910 yılına götürmüştür.¹¹

1998 yılında Elazığ'da il müftülüğü tarafından organize edilen Dünü ve Bugünüyle Harput Sempozyumuna *“Salname Kayıtlarına Göre Elazığ'ın (1892-1909) Dönemi Mali Portresine Bir Bakış”* adlı bildiriye sunan Yrd. Doç. Dr. Rahmi Doğanay, makalesinde ağırlıklı olarak Duyunu Umumiye ve Reji idarelerinin kentte örgütlenmesi üzerinde durmaktadır.¹² Bu makalede de oda hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

2003 yılında Elazığ Ticaret ve Sanayi Odasının çıkardığı Aksata adlı Fuar özel sayılı dergide Feridun Şedele; *“Şedelezade Hasan Fehmi Bey ve Elazığ Ticaret Odasının Kuruluşu*

⁸ Araş. Gör. İbrahim Yılmazçelik, *Cumhuriyet Sonrası Elazığ'da Tarım-Ticaret ve Sanayi (1923-1938)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:3, S.1, Elazığ 1989, s.235-236.

⁹ Doç. Dr. İbrahim Yılmazçelik, *Cumhuriyet Sonrası Elazığ'da Tarım-Ticaret ve Sanayi (1923-1938)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:9, S.1, Elazığ 1999, s.263-264.

¹⁰ Geniş bilgi için bkz. Doç. Dr. İbrahim Yılmazçelik, a.g.m., s.254-281.

¹¹ Geniş bilgi için bkz. H.Hilmi Karaboran; *Elazığ'da Endüstrileşme Faaliyetleri*, Fırat Havzası Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Kalkınması Sempozyumu, 7-9 Nisan 1988, Elazığ 1991, s.252.

¹² Geniş bilgi için bkz. Yrd. Doç. Dr. Rahmi Doğanay, *Salname Kayıtlarına Göre Elazığ'ın (1882-1909) Dönemi Mali Portresine Bakış*, Dünü ve Bugünüyle Harput Sempozyumu, 22-27 Eylül 1998 Elazığ, Diyanet Vakfı Yayınları, C.I, Elazığ 2005, s.217-224.

(1880-1926)”¹³ adlı araştırmasında daha çok Fehmi Bey’in ailesi ve kişiliği üzerinde durur. Yazının hiçbir yerinde dipnot ve kaynakça kullanmadığı için bu yazının aile ilişkileri ve hatıralara dair bir bilgilendirme olarak değerlendirmekteyiz.

2014 yılında Fahmettin Aydın tarafından hazırlanan, “*Harputlu Bir Ahi Aile Şedelezadeler*” kitabında önemli detaylar yer almaktadır. Şedele ailesi tarafından desteklenen ve tüm aile arşivi kullanılarak yapılan bu çalışmada araştırmacı yeni bir bilgi olarak Ahmet Sungurzade’nin Elazığ’da Refah ve Umran Adımları kitabını dip not olarak kullanarak şu bilgiyi vermektedir:

“*Elaziz Ticaret ve Sanayi Odası’nın kuruluş tarihçesi ve mesaisi izini muntazam bir kayıtla tespit edemediğimiz şehrimiz Ticaret ve Sanayi Odası’nın 1910 senesinde teessüs ve teşekkülünü eski bir hesap defterinden anlıyoruz.*”¹⁴

Bu bilginin de teyit edilmesi ve arşiv kaynakları tarafından sorgulanması gerekmektedir. Araştırmacı tüm aile arşivi ve ulusal arşivlerin büyük kısmını kullanarak yaptığı bu değerli çalışmada Elazığ Ticaret Odasının kurucusunun Hasan Fehmi Bey olduğuna dair bir arşiv verisine rastlamadığı için Ahmet Sungurzade’nin kitabını kaynak göstermektedir. Bu bilgi de 1991 yılında Prof.Dr:Hilmi Karaboran’ın sempozyuma sunduğu bildirden alınmıştır.¹⁵

Oda hakkında en detaylı bilgiyi veren çalışma Dr.Şahin Yedek’in hazırladığı “*Elazığ’da İdari, Siyasi ve Sosyoekonomik Hayat (1923-1950)*” adlı kitap da yer almaktadır. Yazar kitabında “*Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası’nın 1910 yılında dönemin valisi Mehmet Ali Ayni Bey’in himayesi altında bir otomobil şirketi olarak kurulması düşünülmüş, kayda değer bir çalışma yapılamamıştır*” diyerek kaynak olarak Ahmet Şükrü Sunguroğlu’nun “*Büyük Türk Cumhuriyetimizin On Yılında Elaziz’de İktisadi Ümran ve Refah Adımları, İstanbul 1933, s.18*” kaynak olarak göstermektedir. Devamında ise “*Daha sonraki yıllarda bir araya gelen esnaflarca 19 Eylül 1920 tarihinde faaliyetine başlayan Oda’nın, başkanlığını 1926 yılına kadar Şedelezade Fehmi Efendi yapmıştır. Oda, 18 Şubat 1926 tarihinde yaptığı kongresi ile, ilk kez resmi açılışını yapmıştır. Seçim sonucu Hacı Saidzade Said Efendi Ticaret ve Sanayi Odası’nın ilk resmi başkanı olmuştur*” diyerek Mamuretül Aziz gazetesinin 31 Mart 1926 tarihli sayısını kaynak olarak sunmuştur. Bu çalışmada araştırmacı ilk kez dönemin gazetelerini referans vererek önemli bir kaynağa dikkat çekmiştir.¹⁶

2020 Şubat tatilini depremden dolayı birazda uzatarak yaklaşık bir ay İstanbul’da ulaşabildiğim arşivlerde çalışarak geçirdim. Harput/Ma’muratü’l-Aziz/Elaziz/Elazığ gibi idari merkez yapısı yer değiştiren ve ismi belgelerde dönem dönem farklı yazılan kentime ait verilerin neler olduğunu görmek ve bu çalışmayı uzun vadeli planlamak için bir ön keşif çalışması yapıyordum.

Bu süreçte Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi başta olmak üzere, Galata Osmanlı Bankası Arşivi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi çalışma yerlerim olmuştu. Daha önce Oda

¹³ Geniş bilgi için bkz. Feridun Şedele, *Şedelezade Hasan Fehmi Bey ve Elazığ Ticaret Odasının Kuruluşu (1880-1926)*, Aksata Fuar Özel Sayısı, ETSO yay. Yıl 1, Sayı 1, Elazığ 2003, s.33-36.

¹⁴ Fahmettin Aydın, *Harputlu Bir Ahi Aile Şedelezadeler*, İstanbul 2014, s.52.

¹⁵ Geniş bilgi için bkz. H.Hilmi Karaboran; a.g.m., s.252.

¹⁶ “*Odaya kayıtlı yüz kişiden 73’ü kongreye katılmış, yapılan kongre sonucunda ; Hacı Saidzade Said 73, Çorbacızade Mustafaoğlu Tevfik 71, Ekmekçizade Halit 70, Sungurzade Ahmet Şükrü 69, Süleymanzade Hayrullah ve Toroszade Abdulkadir 66, Topcu Mütekait Hasan 61, Sungurzade Arif 60, Geban’lı Hafız Mustafa 51, Kiği’li Celal 38, İçmelizade Şükrü ve Hafız Ömerzade Tahir 37, Pamukçuzade Sadık ve Kesrikizade Ahmet Efendi 16 oy alarak ikinci seçmen olmuşlardır. İkinci seçmenler arasında yapılan seçim sonucunda ise Hacı Saidzade Said ve Sungurzade Ahmet Şükrü Bey’ler 14’er oy almış, neticede ise Hacı Saidzade Said Efendi Ticaret ve Sanayi Odası’nın ilk resmi başkanı olmuştur.*” Geniş bilgi için bkz. Şahin Yedek; *Elazığ’da İdari, Siyasi ve Sosyoekonomik Hayat (1923-1950)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2018, s.255-256.

tarihinin 1920 başlamasının doğru olamayacağını tarihçi kimliğim ile düşünüyorum ve sohbetlerimizde konuşuyorduk. Bunun düzeltilmesi gerektiği konusunda da çoğu arkadaşım bunu bana havale ediyorlardı. Artık üzerime aldığım bu sorumluluğu kentime karşı yerine getirmekte istiyordum. Çok zor teknik imkânlarım ve ekonomik gücümle işe bir yerde başlamıştım.

Bu yazı bulduğum ilk belgeler ve bilgiler ışığında Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası tarihi ve daha sonra Elazığ Ticaret tarihi çalışmasının başlangıcı olarak önem arz etmektedir.

Elazığ Ticaret Odasının Kuruluşuna Dair Yeni Belgeler

1. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi Neşriyatı

Dersaadet Ticaret Odası, 19 Ocak 1880’de kuruldu. 15 Ağustos 1881’de ise dâhili nizamnamesi yürürlüğe girdi. Yani böylece Osmanlı Devletinde kurulan ilk ticaret odasının hukuki temeli atılmış oldu.

Dersaadet Ticaret Odası’nın kuruluş ve iç tüzüğünde belirtildiği gibi “*ticaret işlerine dair gazeteler neşretmek*” gibi bir hedefi vardı. Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi’nin ilk yayınlanmaya başladığı tarih 5 Ocak 1885 olarak tarihe geçmiştir.¹⁷

Dersaadet Ticaret Odası’nın faaliyete geçmesini izleyen yıllarda, Osmanlı Devleti’nde ilk kez İstanbul’da kurulan ticaret, sanayi ve ziraat odalarının diğer vilayetlerde de kurulması yönünde girişimler oldu. Bu yönde girişimde bulunan kurumların başında Ticaret ve Nafia Nezareti geliyordu. Nezaret, taşrada ticaret odalarının kurulmasını bir genelge ile duyurmuştu. bu duyuru genelge ve haberler Dersaadet Ticaret Odası gazetesinin muhtelif sayılarında yayınlanmıştır.¹⁸

Taşrada ticaret odalarının kurulmasına ilişkin çaba sarf eden bir diğer kurum, Dersaadet Ticaret Odası idi. Odanın bu konudaki girişimleri 1882, 1883 ve 1884 senelerine ilişkin faaliyet raporlarında genişçe ifade edilmiştir. Bu çabalar sonuç vermiş ve 1882-1884 yılları arasında 15’i vilayet merkezinde, 11’i ’sancaklarda ve 41’i kazalarda olmak üzere toplam 67 Ticaret Odası kuruluşu gerçekleşmişti. [EK: 3 / TABLO: 1]

Ma’muratü’l-Aziz Ticaret Odası’nın kuruluşu ile ilgili olarak *Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi*’nin 6’ncı sayısında Dersaadet Ticaret Odası’nın kuruluşunun ticaret-i millinin gelişimine katkısı göz önünde bulundurularak yeni ticaret odalarının açılmasının uygun görüldüğü ifade edilmiştir.¹⁹

Açılacak olan ticaret odaları sıralanırken ilk olarak vilayet merkezleri zikredilmiştir. Ardından ticaret odası açılacak olan sancak ve kazaların isimleri belirtilmiştir. Söz konusu haberde adı geçen 41 kaza merkezi ticari olarak potansiyeli olan tarihi yerleşimlerdi. 1889 yılında oda sayısı yüze yaklaşmıştı [EK: 4 / TABLO: 2]. 1891 yılında açılmış olan oda sayısı 123 olmuştu.

¹⁷ Geniş bilgi için bkz. Erhan Erken, *Osmanlı’da Ekonomi Basını: Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi Örneği* (1885-1886)1-26. Sayıların Transkripsiyonu, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul 2010, s. 7

¹⁸ Geniş bilgi için bkz. “*Ticaret Odaları*”, *Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi*, Sayı 211, (10 Cemaziyülevvel 1306/12 Ocak 1889), s.15; “*Mütenevvia*”, *Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi*, Sayı 6, (29 Cemaziyülevvel 1302/16 Mart 1885), s.2; Ticaret Odaları, *Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi*, Sayı 1, (24 Kanun-ı evvel 1300/5 Ocak 1885), s.2.

¹⁹ “*Mütenevvia*”, *Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi*, Sayı 6, (29 Cemaziyülevvel 1302/16 Mart 1885), s.2

Dersaadet Ticaret Gazetesinin 1885 yılında çıkan ilk sayılarından itibaren Ma'muratü'l-Aziz ticaret odasına ait çok sayıda haber ve bilgi olması ETSO'nun kuruluşunun 1920'lerden çok evvel olduğunun en önemli kanıtlarından biri olarak değerlendirilmelidir. Nitekim Dersaadet Ticaret Gazetesi'nin ne kadar güvenilir bir kaynak olduğunu Ma'muratü'l-Aziz Salnameleri de doğrulayacaktır.

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesinde 6. sayısında Osmanlı taşrasında kurulan Ticaret Odaları sayılırken Mamuratü'l-Aziz'de ticaret odasının kurulduğu yazılmıştır. Haber gazetede şöyle geçmektedir:

“Dersaadet ticaret odasının Şubat-ı Ruminin 21'nci günü içtimainda 1882 ve 83 ve 84 seneleri muamelatı üzerine baş katibi tarafından kıraat olunan rapordur”. Bu raporun 8. Maddesinde; *“Vilayette Ticaret Odaları Tesis ve Teşkili. Vilayat-ı şahanede ticaret odaları te'sisinin kavaid-i muhsenatı oda tarafından arz ve inha olunmağla ticaret-i milliyenin terakkisine medar olabilecek kaffe-i hususat hakkında bülend-i himmeti meşhud basire-i ibtihacımız olan hükümet-i seniyye canibinden bu misillü odalar tesis ve teşkili için velat-ı izam ve mutasarrıfın-i kiram hazeratının cümlesine emir ita buyurulmuştur. (sütun 3) Ticaret odaları tesis kılınan vilayat ve elviya ile kazalar ber vech-i ati zikr ve ta 'dat olunur.”*²⁰ [EK:3]

Dersaadet Ticaret Gazetesinin muhtelif sayılarında; taşrada kurulan ticaret odaları ve onların faaliyetleri, sorunları hakkında çok sayıda haber ve değerlendirme yazısı yayınlanmıştır. Bu açıdan kentimizin ticari geçmişini incelen araştırmacılar açısından çok değerli bilgiler içermektedir.²¹

Ma'muratü'l-Aziz (Elaziz/Elazığ) Salnamelerinde Ticaret Odası

Osmanlı Devletinin en önemli resmi kaynaklarının başında gelen Vilayet Salnamelerinde Ticaret Odalarıyla ilgili oldukça önemli bilgiler bulunmaktadır.

Salname, bir sene zarfında meydana gelen olayları, gelişmeleri tespit etmek için hazırlanan eserlere verilen addır. Salname kelimesi, Farsça “yıl” anlamındaki “sâl” kelimesi ile “mektup, kitap” anlamına gelen “name” kelimelerinden terkip edilmiş olup, Türkçe karşılığı “yıllık” tır. Salnameler, devlet tarafından resmî olarak yayınlandığı gibi, özel kuruluşlarca da neşredilmiştir.

Osmanlı Devleti'nde ilk resmî salname, 1847 yılında Sadrazam Reşid Paşa tarafından hazırlattırıldı. Söz konusu salname, Hayrullah Efendi, Ahmet Vefik Paşa ve Ahmed Cevdet Paşa'nın müşterek çalışmaları ile neşredildi. Birkaç yıl sonra bu iş için Meclis-i Maarif Başkâtibi Behçet Efendi ile Meclis azalarından Rüştü Bey görevlendirildi. Daha sonra bu görev bir irade-i seniyye ile Maarif Nezâreti Mektubî Kalemi Heyeti'ne, 1888 yılından itibaren de Memurîn-i Mülkiye Komisyonu'na bağlı Sicill-i Ahvâl İdaresi'ne havale edildi ve resmî salnameler, Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar bu idare tarafından hazırlandı.

Vilayetler için hazırlanan salnamelerin ilki, 1283 (1866/1867) tarihinde Trabzon'da neşredildi. Ancak Şemseddin Sami'nin Kamusu'l-A'lâm 'da verdiği bilgiye göre, daha önce Halep Vilayeti Mektupçusu İbrahim Halet Bey, Fihrist-i Vilayeti-i Haleb adı ile ilk salnameyi tertip etmiş ve içindeki istatistikî ve iktisadî bilgilerden dolayı Babiâli'nin dikkatini çekmesi

²⁰ Erhan Erken, a.g.t., s.118-121. Geniş bilgi için bkz. Prof.Dr. Ufuk Gülsoy, Yrd.Doç.Dr.Bayram Nazır; Türkiye'de Ticaretin Öncü Kuruluşu Dersaadet Ticaret Odası 1882-1923, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul 2009, s.89-90

²¹ “1908'de Harput'da yeni teşkil edilen Ticaret ve Ziraat ve Sanayi Odası, Dersaadet Ticaret Odası'nda ne gibi defterler ve evrak tutulduğunu sordu. Oda da tutulması gerekli olan defter ve evrakın listesi Harput'a bildirildi” Geniş bilgi için bkz. Prof. Dr. Ufuk Gülsoy; a.g.e., s.91.

üzerine bütün vilayetlere bu salnameden birer nüsha gönderilerek, aynı tarzda salnameler tertip edilmesi emredilmiştir.

Osmanlı Devleti 19. yüzyılda idarî, askerî ve iktisadî açıdan büyük bir çöküntünün içerisinde bulunmaktaydı. Çöküşün önüne geçmenin yollarını arayan devlet ricali, devleti dış tehditlere karşı savunmak için yoğun önlemler alırken, ülkeyi imar etmek ve sefalet içerisinde bulunan halkın ekonomik refah seviyesini yükseltmek için projeler hazırlayarak, bunları gerçekleştirmek konusunda da yoğun çalışmalar başlattılar.

Bu çerçevede, Osmanlı Devleti'nin sahip olduğu topraklarda bulunan zenginlik ve imkânları tespit etmek için bütün vilayetlerde çalışmalar başlatıldı. Vilayet dâhilinde bulunan tabii kaynaklar, ziraat, hayvancılık, üretim, nüfus, hizmet birimlerinin durumu, okullar, hastaneler, yollar, ormanlar vb. hiçbir konu ihmal edilmeden tespit edilen bilgiler yayınlanan vilayet salnamelerinde bir araya getirildi.

Vilayet salnameleri her yıl yeniden yayınlanarak, ait olduğu vilayette bir sene zarfında meydana gelen gelişme ve değişikliklerin izlenmesi mümkün hale geldi. Bu şekilde Yemen'den Kafkas'lara, Kafkas'lardan Balkanlar'a kadar ülkenin içinde bulunduğu durum bütün ayrıntılarıyla tespit edildi.

Hazırlanan bu salnamelerde;

Takvim, kronoloji (Hz. Âdem'den yayınlandığı tarihe kadar); Osmanlı padişahlarının kısa biyografileri; devlet görevlilerinin lakapları; valiler, il meclisi üyeleri, devlet daireleri ve bu dairelerin yöneticileri, belediye başkanları ve belediye meclisi üyeleri; vilayete bağlı kaza ve nahiyeler ile bu kaza ve nahiyelerde bulunan askerî ve mülkî erkân; vilayette bulunan ordu birliklerinin durumu; arkeolojik kalıntılar ve tarihî eserler, türbeler ve bunların durumları hakkında genel bilgiler; resmî daire, okul, mescid, evliya kabirleri, tekke, kilise.

Osmanlı Salnamelerinde köprü, kahve vb. yerlerin sayıları (çizelgeler halinde); vilayetin tarihî ve coğrafi konumu; akarsular, göller, madenler, maden suları, ormanlar, genel gelirler ve giderler, ticaret, dokumacılık, hayvancılık, ziraî durum bağ ve bahçeler; devlet dairelerinin bütçeleri, gelir ve giderleri, genel nüfus: Müslüman, gayrimüslim (vilayet merkezi, bütün kazalar ve köyler) gibi çok teferruatlı bilgiler aktarılmıştır.²²

Ma'muratü'l-Aziz vilayeti, sancak olarak Diyarbekir vilayetine bağlı olduğu dönemlerde Harput ve Ma'muratü'l-Aziz ile ilgili bilgiler Diyarbekir Salnameleri içinde gösterilmiştir.

Daha sonraları müstakil vilayet olan Ma'muratü'l-Aziz, kendisine bağlı bulunan Malatya ve Dersim sancaklarını da içine alan bilgilerle Ma'muratü'l-Aziz salnameleri yayınlanmıştır. 1268–1325 (1869–1908) tarihleri arasında yayınlanan bu salnamelerin aslına sadık kalarak, Harput-Elazığ'da kurulan Ticaret Odası ve yöneticileri hakkında bilgi veren sayfalarını Osmanlıcadan bugün kullandığımız alfabeye transkripsiyonunu yaparak aktardık.

Harput-Elazığ ile ilgili yapılan çalışmalar arasında müstakil olarak şu ana kadar Osmanlı Salnameleri ile ilgili çalışmalar son yıllarda yapılmaya başlanmıştır. Bu alanda en fazla çalışma yapan hem şehrimiz değerli araştırmacı yazar Süleyman Yapıcı'nın çalışmaları ciddi bir boşluğu doldurmuştur.²³

²² Süleyman Yapıcı, *Osmanlı Salnamelerinde Harput (1869-1908)*, ELESKAV Yayınları No:30, Elazığ 2009, s.9-12.

²³ Salnameler ve Süleyman Yapıcı'nın çalışmaları hakkında geniş bilgi için bkz. Süleyman Yapıcı, *Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Dersim Sancağı (1869-1908)*, Tunceli Üniversitesi Yayınları No:2, Tunceli 2013; Süleyman Yapıcı, *Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Malatya (1869-1908)*, Malatya Valiliği Malatya Kitaplığı, Tarih-Sanat Tarih Dizisi 5, Yayınlar No:2, Malatya 2014; Süleyman Yapıcı, *Osmanlı Salnamelerinde Harput (1869-*

Bunların dışında bir süre idari olarak bağlı bulunduğumuz Diyarbakır Salnamelerinden de faydalanılmıştır. Diyarbakır Salnameleri, 1286–1323 (1869–1905), Prof. Dr. Ömer Tellioglu tarafından 5 cilt olarak transkripsiyonu yapılarak yayınlanmıştır.²⁴

Harput ve onun devamı olan Ma'muratü'l-Aziz Salnameleriyle ilgili yaptığım yayın taramasında özellikle Yüksek Lisans olarak zaman zaman muhtelif konuların çalışılmış olduğunu tespit ettim.²⁵ Yapılan tüm çalışmaları şükran ve minnetle anarken, özellikle Süleyman Yapıcı'nın bu konudaki çalışmaları ve büyük emekle yayına hazırladığı Ma'muratü'l-Aziz Salnamelerinin yayınlanmasının önemi üzerinde bir kez daha vurgu yapmak istiyorum.

Çalışmamız da temel alıp incelediğimiz Salnameler şunlardır;

Salname-i Mamuretü'l-Aziz (Hicri 1301- M.1884)

Salname-i Mamuretü'l-Aziz (Hicri 1302-M.1885)

Salname-i Mamuretü'l-Aziz (Hicri 1306-M.1889)

Salname-i Mamuretü'l-Aziz (Hicri 1307-M.1890)

Salname-i Mamuretü'l-Aziz (Hicri 1308-M.1891)

Salname-i Mamuretü'l-Aziz (Hicri 1310-M.1892)

Salname-i Mamuretü'l-Aziz (Hicri 1312-M.1894)

Salname-i Mamuretü'l-Aziz (Hicri 1325-M.1907)

Salname-i Devlet-i Ali Osmaniye (Hicri 1301-M.1884)

Salname-i Devlet-i Ali Osmaniye (Hicri 1302-M.1885)

Salname-i Devlet-i Ali Osmaniye (Hicri 1325-M.1907)

1. H.1301-M.1884 tarihli Mamuretü'l-Aziz Salnamesi (bkz-belge 3/1301 nolu salname kapak ve orijinal metin).

Bu Salnamede Ma'muratü'l-Aziz Ticaret odasının kurulmuş olduğuna dair ilk bilgiler yer almaktadır. Nitekim daha önce Dersaadet Ticaret odası gazetesinde resmen kurulduğu yazılı olan²⁶ Ma'muratü'l-Aziz Ticaret odası başkan ve üyelerine ait isimler zikredilmiştir. Bu gazetenin neşri H.1302 yani M.1885 tarihlidir. Ma'muratü'l-Aziz Salnamesi ise gazetenin neşrinden bir yıl önce 1301-1884 tarihinde yayınlanmıştır. Bundan dolayı Elazığ Ticaret Odasının kuruluş tarihi olarak M.1884 yılının kabul edilmesi gerekmektedir.

1908), Elazığ 2009; Süleyman Yapıcı, *Salnamelerde (Harput, Ma'muratü'l-Aziz-Elaziz) Elazığ*, Ankara 2020 (Baskıda).

²⁴ Diyarbakır Salnameleri hakkında geniş bilgi için bkz. Ömer Tellioglu, *Diyarbakır Salnameleri, C. I, II, III, IV, V*, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 1999.

²⁵ Ma'muratü'l-Aziz Salnameleriyle ilgili yapılan çalışmalar için bkz. Mehmet Göçer- Murat Babuçoğlu-Cengiz Eroğlu; *Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Ma'muratü'l-Aziz (1869-1907)*, Ankara 2009; Yrd.Doç Dr. Erdal Açıkşes-Yrd. Doç. Dr. Rahmi Doğanay;*1298(1881) tarihli Ma'muratü'l-Aziz Vilayet Salnamesi (İl Yıllığı)*, Elazığ 2001; Erdal Açıkşes, *Salnamelere Göre Ma'muratü'l-Aziz Vilayetinde Maarif (1298-1325/1882-1910)*, Ankara Üniversitesi İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1985; Rahmi Doğanay; *Salname Kayıtlarına Göre Ma'muratü'l-Aziz Maliye Teşkilatı*, Ankara Üniversitesi İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1986.

²⁶ *Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi*, Sayı 6, (29 Cemaziyelevvel 1302/16 Mart 1885), s.2.

Ma'muratü'l-Aziz Ticaret Odasının ilk kurucuları ve üyeleri Hicri 1301- Miladi 1884 tarihli Ma'muratü'l-Aziz Salnamesinde aşağıda ki şekilde yazılarak kayda geçmiştir.

Ticaret Odası;

Reis-i Evvel Sena Kerim Efendi (1.Başkan)
Reis-i Sani Hacı İdris Ağa (2. Başkan)
Aza Çakırcızâde Hacı Muharrem Efendi
Aza Cofcofzâde İsmail Efendi
Aza Hacı Hafız Hakkı Efendi
Aza Topal Alizâde Muhammed Efendi
Aza İçmelizâde Ali Efendi
Aza Kuyumciyan Mahsi Ohannes Ağa
Aza Tarakçıyan Kirkor Efendi
Aza Harputlıyan Artin Efendi
Aza Davudyan Davud Ağa
Aza Kürkcüyan Kirkor Efendi²⁷ (Belge-III)

2. H.1302-M.1885 tarihli Ma'muratü'l-Aziz Salnamesi;

Ticaret Odası;

Reis-i Evvel Sena Kerim Efendi (Başkan)
Reis-i Sani Hacı İdris Ağa (Başkan Yardımcısı)
Aza Çakırcızâde Hacı Muharrem Efendi
Aza Cofcofzâde İsmail Efendi
Aza Hacı Hafız Hakkı Efendi
Aza Topal Alizâde Muhammed Efendi
Aza İçmelizâde Ali Efendi
Aza Kuyumciyan Mahsi Ohannes Ağa
Aza Tarakçıyan Kirkor Efendi
Aza Harputyan Artin Efendi
Aza Davudyan Davud Ağa
Aza Kürkcüyan Kirkor Efendi²⁸ (Belge IV)

3. H.1307-M.1890 tarihli Ma'muratü'l-Aziz Salnamesi;

Ziraat ve Ticaret Şubesi Müdürlüğü

Müdür Abdurrauf Efendi
Reis Hacı Ahmed Efendi
Aza Maarif kâtibi Hacı Ahmed Efendi
Aza Abdulhadi Efendi
Aza Nişan Efendi
Aza Tarakçıyan Dırador Efendi²⁹ (Belge V)

4. H.1308-M.1891 tarihli Ma'muratü'l-Aziz Salnamesi;

Ziraat İdare Meclisi Şubesi

²⁷ Salname-i Ma'muratü'l-Aziz, (H.1301), Ma'muratü'l-Aziz Matbaasında Tab olunmuştur, s.56. Bkz. Ek belge III, 1301 nolu salnamenin asıl nüshasının kapak ve ilgili 56.sayfasının fotoğrafı.

²⁸ Salname-i Ma'muratü'l-Aziz, (H.1302), Vilayet Matbaasında Tab olunmuştur, s.56. Bkz. Ek Belge IV, 1302 tarihli Salnamenin asıl nüshasının kapak ve ilgili 56. Sayfasının fotokopisi.

²⁹ Salname-i Ma'muratü'l-Aziz,(H.1307), Vilayet Matbaasında Tab Olunmuştur s.40. Bkz. Ek Belge V, 1307 tarihli Salnamenin asıl nüshasının kapak ve ilgili 40. Sayfasının fotokopisi.

Reis Hacı Ahmed Efendi
Aza Hacı Ahmed Efendi
Aza Abdulhadi Efendi
Aza Dırador Efendi
Aza Nişan Efendi
Memur Abdurraif Efendi
Katib Filibos Efendi
Tahsildar Bekir Efendi
Odacı Muhammed Ağa³⁰ (Belge VI)

5. H.1310-M.1892 tarihli Ma'muratü'l-Aziz Salnamesi;

Ziraat Bank Şubesi

Reis Hacı Ahmed Efendi
Aza Hacı Ahmed Efendi
Aza Abdulhadi Efendi
Aza Dırador Efendi
Memur Abdulrauf Efendi Rabia
Katib Filibos Efendi
Tahsildar Bekir Efendi
Nişan Efendi³¹ (Belge VII)

6. H.1312-M.1894 tarihli Ma'muratü'l-Aziz Salnamesi

Ziraat Bank Şubesi

Reis Hacı Ahmed Efendi
Aza Hacı Ahmed Efendi
Aza Abdulhadi Efendi
Aza Dırador Efendi
Memur Abdulrauf Efendi rabia
Muavini Filibos Efendi
Katib Hayib Efendi
Tahsildar Bekir Efendi ve Nişan Efendi³² (Belge VIII)

7. H.1325-M.1907 tarihli Ma'muratü'l-Aziz Salnamesi

Ziraat Bank Şubesi

Memur Abdulhalim Efendi
Baş Kâtip Münhal
Muavini Sempad Efendi

---

³⁰ *Salname-i Ma'muratü'l-Aziz, (H.1308)*, Vilayet Matbaasında Tab Olunmuştur s.41. Bkz. Ek Belge VI, 1308 tarihli Salnamenin asıl nüshasının kapak ve ilgili 41. Sayfasının fotokopisi.

³¹ *Salname-i Ma'muratü'l-Aziz, (H.1310)*, Vilayet Matbaasında Tab Olunmuştur, s.106. Bkz. Ek Belge VII, 1310 tarihli Salnamenin asıl nüshasının kapak ve ilgili 106. Sayfasının fotokopisi.

³² *Salname-i Ma'muratü'l-Aziz, (H.1312)*, Vilayet Matbaasında Tab Olunmuştur, s.159. Bkz. Ek Belge VIII, 1312 tarihli Salnamenin asıl nüshasının kapak ve ilgili 159. Sayfasının fotokopisi.

Banka Meclisi

Reis Hacı Hakkı Efendi
Aza Hakkı Efendi
Aza Abdulhalim Efendi
Aza Artin Efendi
Aza Kasbar Efendi³³ (Belge IX)

Ticaret Odası

Arifağazâde Mehmet Bey (Reis)
Aza Hacı Hakkı Efendi
Aza Hakkı Efendi
Aza Tüccardan Ferit Efendi
Aza Tüccardan Mehmet Tahir Efendi
Aza Dağizâde Mehmet Efendi
Aza Agop Efendi
Aza Serkis Efendi
Aza Ohannes Efendi
Aza Mansur Efendi
Katip Avedis Efendi

Osmanlı Arşivi Ticaret, Nafia, Ziraat, Orman, Meadin Nezareti Evrakı

2020 Yılı'nın Şubat ayında İstanbul'da yeni adıyla Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivinde yaklaşık 10 gün süren katalog taramasında gördüğüm evrak sayısının fazlalığı beni şaşırtmıştı. Arşivin tasnif edilmeyen bölümünde yer alan 30 binden fazla evrak içindeki Elazığ Ticaret odasına ait evrakın okunup ayrılması işlemi aylarca sürecektir bir çalışma olduğu için sadece bu döneme ait birkaç Ma'muratü'l-Aziz ticaret odası isminin geçtiği evrak tarafımda görülüp kopyaları alınmıştı. Arşivin bu bölümüne ait tüm evrakın tasnif edilmesi ve Ma'muratü'l-Aziz başta olmak üzere Harput, Arapgir, Eğin, Palu, Keban, Maden'le ilgili önemli olan evrakın alınması gerekmektedir. Bu çalışmanın sürdürülmesi ve devamında ancak sağlıklı bir kent ticaret tarihi ve oda tarihi yazılabilecektir.

Sonuç yerine;

Bu yılın Ocak Şubat ayların da yaptığım kısa arşiv taraması ve dönüşte kişisel kütüphaneye ve arşivimde devam ettirdiğim bu mütevazî çalışma ile ticaret tarihimize ait bazı yeni belge ve bilgileri bu yazımda paylaşarak, bundan sonra yapılması gereken çalışmalara bir nebze olsa ışık tutmak istedim. Özellikle son yıllarda birçok kurum, kuruluş, ticari işletme, hatta köklü aileler kendi tarihlerini olabildiğince eskiye götürerek yeni çalışmalar yapmaya başladılar. Kişisel aile bilgileri ve nüfus kayıtlarının bile Osmanlı dönemine kadar giden verileri e-devlet tarafından vatandaşlarımıza sunulduğu bir dönemde yaşıyoruz.

Türkiye'de bu gün faaliyette olan birçok kentin Ticaret ve Sanayi odalarının kuruluş tarihleri ve logolarını da incelediğimiz zaman Osmanlı Devleti Döneminde kurulmuş olduğu görülür. (İstanbul Ticaret Odası 1882, Trabzon Ticaret Odası 1884, Kastamonu Ticaret Odası 1882, Konya Ticaret Odası 1882, Edirne Ticaret Odası 1885, Adana Ticaret Odası 1894, Bursa Ticaret Odası 1889, Diyarbakır Ticaret Odası 1910, Samsun Ticaret Odası 1901, Hopa Ticaret Odası 1892, Rize Ticaret Odası 1892, Bafra Ticaret Odası 1903)

³³ *Salname-i Ma'muratü'l-Aziz, (H.1325)*, Vilayet Matbaasında Tab Olunmuştur, s.63, s.64. Bkz. Ek Belge IX, 1325 tarihli Salnamenin asıl nüshasının kapak ve ilgili 63-64 Sayfaların fotokopisi.

Bu Oda'ların kuruluş tarihlerine ait yayınladıkları tarihçelerinde de kullandıkları en önemli kaynaklar o gün devletin resmi yayını olan vilayet salnameleri ve İstanbul Ticaret Odası Gazetesi'nin olduğu görülür. Bundan dolayı Elazığ Ticaret ve Sanayi Oda'sının da aynı kaynakları kullanarak tarihçesini yeniden düzenlemesi ve geçmişine sahip çıkması gerekmektedir.

Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası başta olmak üzere Elazığ Belediyesi, eski okullar, mahalleler, çeşmeler, camiler, çarşı ve hanlar, eski yapılar kendi tarihlerine ait bilgileri güncellemesi, yeni bilgi ve belgeler ışığında tarihi kökleriyle doğru bağlantılar kurması gerekmektedir.

Osmanlı Devlet arşivi, dönemin gazeteleri ve Devlet Salnamelerinde yaptığım kısa süreli araştırma sonucu Elazığ Ticaret hayatının en önemli kurumu olan Elazığ Ticaret Odası ile ilgili çok sayıda bilginin olması beni mutlu etmiştir. Devlet arşivlerinde bulunan belge ve bilgilerin uzmanlar tarafından yeniden yorumlanarak Elazığ Ticaret Odası tarihinin tekrar yazılmasını zaruri bir hal almıştır. Özellikle 1884 tarihinde Vilayet Salnamesinde isimleri yazılı olan heyetin Oda'nın ilk kurucuları olarak kabul edilmesi ve bundan sonraki başkan ve yönetim kurulu üyelerinin tümüne ait bilgilerin arşivlerden alınarak yazılmasının lüzumu ortaya çıkmıştır.

Netice olarak bu çalışma ile yıllardır devam eden bir yanlışın düzeltilmesi zaruri bir hal almıştır. Elazığ Ticaret ve Sanayi Odası'nın kuruluş tarihi olarak kabul edilen 1920 tarihinin 1884 olarak düzeltilmesi gerekmektedir. Elimizdeki mevcut az sayıdaki arşiv kaynakları ve bilgiler bunun için yeterli veriyi vermektedir.

Daha kapsamlı bir çalışmada Ma'muratü'l-Aziz Ticaret odasına ait resmi mühürlü arşiv evrakının da Osmanlı arşivi Nafia ve Ticaret evrakı içinde tasnif edilmeyen bölümlerinde çıkacağını biliyoruz. Bundan dolayı odamızın yüzyılı çok aşan tarihsel geçmişine sahip çıkacağına inanıyor, başlattığımız bu çalışmaların devamı için her türlü desteği vereceğini biliyoruz.

KAYNAKÇA

I.Arşiv Kaynakları;

Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi.

Ticaret Nafia ve Nafia Nezaretleri Evrak Odası

COA, HR.TH. 81/4; COA, HR.TH. 97/101

II. Salnameler.

Salname-i Mamuretü'l-Aziz 1301 (M.1884), Vilayet Matbaası.

Salname-i Mamuretü'l-Aziz 1302 (M.1885), Vilayet Matbaası.

Salname-i Mamuretü'l-Aziz 1306 (M.1889), Vilayet Matbaası.

Salname-i Mamuretü'l-Aziz 1307 (M.1890), Vilayet Matbaası.

Salname-i Mamuretü'l-Aziz 1308 (M.1891), Vilayet Matbaası.

Salname-i Mamuretü'l-Aziz 1310 (M.1892), Vilayet Matbaası.

Salname-i Mamuretü'l-Aziz 1312 (M.1894), Vilayet Matbaası.

Salname-i Mamuretü'l-Aziz 1325 (M.1907), Vilayet Matbaası.

Salname-i Devlet-i Ali Osmaniye 1301 (M.1884), Vilayet Matbaası.

Salname-i Devlet-i Ali Osmaniye (Hicri 1302-M.1885)

Salname-i Devlet-i Ali Osmaniye (Hicri 1325-M.1907)

III. Gazeteler ve Kataloglar.

Dersaadet Ticaret Gazetesi;

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi, Sayı 1, (24 Kanun-ı evvel 1300/5 Ocak 1885)

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi, Sayı 6, (29 Cemaziyelevvel 1302/16 Mart 1885)

Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi, Sayı 211, (10 Cemaziyülevvel 1306/12 Ocak 1889)

Mamuretül Aziz Gazetesi;

Mamuretül Aziz Gazetesi, 31 Mart 1926.

Günüşiği Gazetesi;

Yerel Günüşiği Gazetesi; 2 Eylül 1988, (Yıl 1 S.260) tarihli manşet haber; “Devlet arşivi yağmalandı.”

IV. Tetkik Eserler.

Mehmet Göçer- Murat Babuçoğlu-Cengiz Eroğlu; Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Ma'muratü'l-Aziz (1869-1907), Ankara 2009;

Yrd.Doç Dr. Erdal Açıkse- Yrd. Doç. Dr. Rahmi Doğanay; 1298(1881) tarihli Ma'muratü'l-Aziz Vilayet Salnamesi (İl Yıllığı), Elazığ 2001;

Erdal Açıkse, Salnamelere Göre Ma'muratü'l-Aziz Vilayetinde Maarif (1298-1325/1882-1910), Ankara Üniversitesi İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1985;

Rahmi Doğanay; Salname Kayıtlarına Göre Ma'muratü'l-Aziz Maliye Teşkilatı, Ankara Üniversitesi İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1986.

Yrd. Doç. Dr. Rahmi Doğanay, *Salname Kayıtlarına Göre Elazığ'ın (1882-1909) Dönemi Mali Portresine Bakış*, Dünü ve Bugünüyle Harput Sempozyumu, 22-27 Eylül 1998 Elazığ, Diyanet Vakfı Yayınları, C.I, Elazığ 2005

Ömer Telliöglü, Diyarbakır Salnameleri, C. I, II, III, IV, V, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Yayınları, İstanbul 1999.

Süleyman Yapıcı, Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Dersim Sancağı (1869-1908), Tunceli Üniversitesi Yayınları No:2, Tunceli 2013

Süleyman Yapıcı, Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Malatya (1869-1908), Malatya Valiliği Malatya Kitaplığı, Tarih-Sanat Tarih Dizisi 5, Yayınlar No:2, Malatya 2014

Süleyman Yapıcı, Osmanlı Salnamelerinde Harput (1869-1908), Eleskav Yayınları No:30, Elazığ 2009;

Süleyman Yapıcı, Salnamelerde (Harput, Ma'muratü'l-Aziz-Elaziz) Elazığ, Ankara 2020 (Baskıda).

Erhan Erken, Osmanlı'da Ekonomi Basını: Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi Örneği (1885-1886)1-26. Sayıların Transkripsiyonu, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul 2010

Şahin Yedek; Elazığ'da İdari, Siyasi ve Sosyoekonomik Hayat (1923-1950), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2018

Fahmettin Aydın, *Harputlu Bir Ahi Aile Şedelezadeler*, İstanbul 2014

Feridun Şedele, *Şedelezade Hasan Fehmi Bey ve Elazığ Ticaret Odasının Kuruluşu (1880-1926)*, Aksata Fuar Özel Sayısı, ETSO yay. Yıl 1, Sayı 1, Elazığ 2003

H.Hilmi Karaboran; *Elazığ'da Endüstrileşme Faaliyetleri*, Fırat Havzası Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Kalkınması Sempozyumu, 7-9 Nisan 1988, Elazığ 1991

Araş. Gör. İbrahim Yılmazçelik, *Cumhuriyet Sonrası Elazığ'da Tarım-Ticaret ve Sanayi (1923-1938)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:3, S.1, Elazığ 1989

Doç. Dr. İbrahim Yılmazçelik, *Cumhuriyet Sonrası Elazığ'da Tarım-Ticaret ve Sanayi (1923-1938)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:9, S.1, Elazığ 1999.

Adnan Bozat, Mustafa Balaban; “Yaşayan Canlı Tarihimiz Osman Demirtaş Beyle Konuştuk”, Aksata Fuar Özel Sayısı, Elazığ 2003, s.45-47.

Yurdal Demirel, *Tarık Tahiroğlu'nun Hatıralarıyla Elazığ'dan Elazığ'a*, Elazığ 2007

Salih Seyhan; Türk İktisat Tarihinin Önemli Bi Kaynağı: İstanbul Ticaret Ve Sanayi Odası Mecmuası, Atatürk İletişim Dergisi, S.6/Ocak 1014, s.165-173

Murat Koraltürk; Türkiye’de Ticaret ve Sanayi Odalarının Tarihsel Gelişimi (1880-1952), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Tarihi Bilimi, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 1999

Yrd:Doç.Dr. Bayram Nazır; Dersaadet Ticaret Odası’nın Kuruluşu ve İlk İcraatları, S.96, Şubat 2010, (e-akademi, hukuk ekonomi ve siyaset bilimler aylık internet dergisi.son güncelleme tarihi17.02.2010)

Prof.Dr. Ufuk Gülsoy, Doç.Dr.Bayram Nazır; Türkiye’de Ticaretin Öncü Kuruluşu İstanbul Ticaret Odası 1882-1923, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul 2009

Prof.Dr. Ufuk Gülsoy, Doç.Dr.Bayram Nazır; Türkiye’de Ticaretin Öncü Kuruluşu İstanbul Ticaret Odası 1923-1960, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul 2012

“Cemiyet-i Ticariye'den İstanbul Ticaret Odası'na...”, <http://www.ito.org.tr/wps/portal/odamiz?name=KurulustanBugune&initView=true&prmPageId=BM16.9.1>, Erişim Tarihi: 14.08.2010

T.Çavdar, Lonca’dan Oda’ya Nadir Eserler Kataloğu, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları. İstanbul (2008)

N.Ertul, (2008), (Ed.) Ekonomi Basın Tarihi, İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları. İstanbul (2008)

Z.Kurşun, İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası Mecmuası, (Transkripsiyon ve sadeleştirme), Sayı 1, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları. İstanbul (2007)

Adnan Giz, “Osmanlı Devleti’nde Ticaret, Sanayi Odaları ve Borsalar” *Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, C. 3, s.748

Hakkı Nezihi, “50 Yıllık Oda Hayatı 1882-1932”, İstanbul 1932, s. 39.

Dersaadet Ticaret Odası’nın Şubat Rumi’nin 27. günü içtimasında 1882 ve 83 ve 84 Seneleri Muamelatı üzerine Baş Katip Tarafından Kıraat Olunan Rapor, *Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi*, 29 Cemaziyelevvel 1303/ 16 Mart 1885, s.2.

Dersaadet Ticaret Odası’nın Şubat Rumi’nin 27. Günü içtimasında 1882 ve 83 ve 84 Seneleri Muamelatı üzerine Baş Katip Tarafından Kıraat Olunan Rapor, *Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi*, 29 Cemaziyelevvel 1303/ 16 Mart 1885, s.2.

Dersaadet Ticaret Odası’nın Şubat Rumi’nin 27. günü içtimasında 1882 ve 83 ve 84 Seneleri Muamelatı üzerine Baş Katip Tarafından Kıraat Olunan Rapor, *Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi*, 13 Cemaziyelahir 1303/ 30 Mart 1885.

METİN İÇİ EKLER

EK: 1

GÜNLÜK BAĞIMSIZ SİYASİ GAZETE

günişiği

Türk Milleti
Bölünmez
Bir Bütündür

2 EYLÜL 1998 ÇARŞAMBA

YIL: 1 SAYI: 260 FİYATI: 25.000 TL

"Güvenilir olmanın farkı"

KUTLU OPTİK

MERKEZ : Bankalar Cad. ☎: 212 83 80 Fax: 233 83 84
ŞUBE : Hastaneler Cad. ☎: 212 22 65 ELAZIĞ

Devlet arşivi yağmalandı

Tarih olarak 1900'lü yılların başı olduğu tesbit edilen tarihi ve resmi evraklar bilinçsizce bir yandan toprağa gömülürken bir yandan da çocuklar tarafından imha edildi.

- Özel bir şirket tarafından harfiyat çalışmalarının devam ettiği eski borsa binası yeri ve çevre alanında yapılan kazılarda tarihi ve resmi evraklar bulundu.
- Evrakların bulunduğu arsada Elazığ'ın en eski Adliye binasının bulunduğu bildirildi. Genelde mahkeme kararlarının yer aldığı evraklarda Osmanlıca el yazmaları da bulunuyor.
- Kazı yapılan yerin eski Adliye Binası'nın arşiv deposu olduğu tahmin edilirken, bulunan evrakların mahkeme kararı olduğu anlaşılıyor. Fransızca yazışmalarında bulunduğu evraklarda resmi mühürler ve resmi pullarda bulunmaktadır.

- Çevre sakinleri sabahtan beri kazıların devam ettiğini, bir çok evrakın toprakla birlikte kamyonlara yüklenerek harfiyat döküm yerine gönderildiğini ve geriye kalan evrakların ise çocuklar tarafından yırtılıp yakıldığını söylediler.
- Yetkililerden edindiğimiz bilgilere göre Elazığ tarihinin 1870 ile 1920 yılları arasının yani 50 yıllık tarihin kayıp olduğunu ve bulunan bu evraklarla geçmiş tarihimizin öğretilbileceğini belirttiler. Böyle bir arşivin bilinilmemesi ve kazı yapılırken evraklara sahip çıkılmamasının sorumluları kimler?

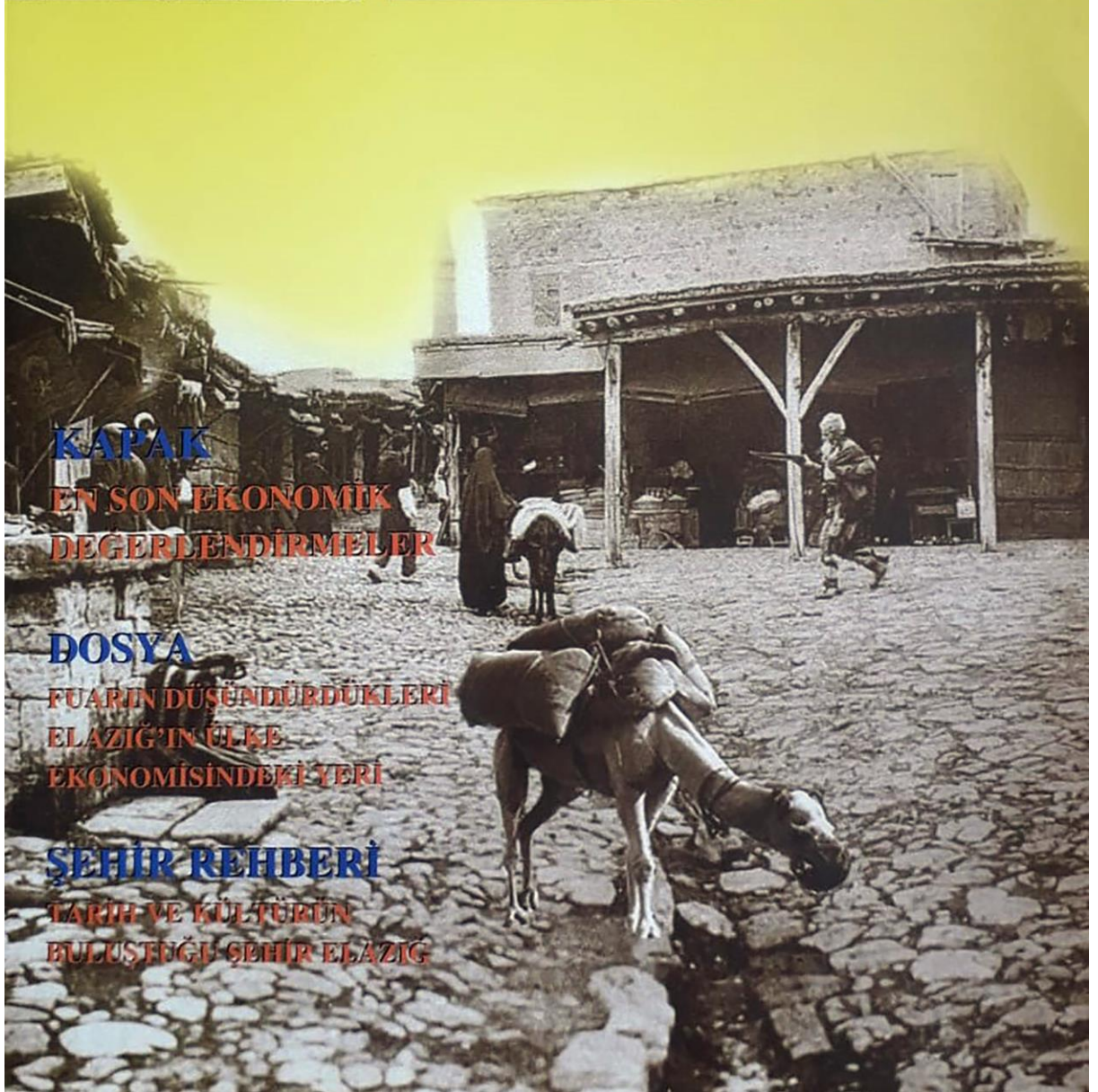
☐ Haber: Yücel Çakmak

EK: 2

Aksata

ISSN 1304-4036
FUAR ÖZEL SAYISI

EK: 3

Tablo I	
1884’de Osmanlı Devleti’nde Ticaret Odaları	
Vilayetler	Kastamonu, Konya, Musul, Van, Edirne, Adana, Trabzon, Bursa, Diyarbakır, Trablusgarb, Haleb, Bağdad, Mamuratülaziz, Selanik, Cezayir-i Bahr-i Sefid
Sancaklar	Burdur, Karahisar, Kırkkilise, Gelibolu, Gümüşhane, Samsun, Gümölcüne, Basra, Mardin, Maraş, Kudüs-i Şerif
Kazalar	Nallıhan, Cısr-i Mustafa Paşa, Cısr-i Ergene, Havza, Ereğli, Ilgın, İmroz, Bozcaada, Sayda, Bozkır, Şatak, Moks, Adilcevaz, Erciş, Gevaş, Lüleburgaz, Baba-i atik, Ahtebolu, Vize, Tırnova, Midye, Şarköy, Keşan, Enez, Mürefte, Cebel, Mersin, Karaisalu, Of, Atina, Hopa, Çarşamba, Bafra, Ünye, Terme, Fatsa, İskece, Sultanyeri, Ahiçelebi, Eğridere, Rize
Kaynak: “Mütenevvia”, Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi, Sayı 6, (29 Cemaziyülevvel 1302/16 Mart 1885), s. 2.	

Tablo II	
1889'da Osmanlı Devleti'nde Ticaret Odaları	
Vilayetler	Bursa, Konya, Adana, Beyrut, Şam, Halep, Diyarbakır, Musul, Bağdat, Basra, Rodos, İzmir, Kastamonu, Erzurum, Van, Mamuratülaziz, Trabzon, Edirne, Selanik, İşkodra, Trablusgarp
Livalar	Burdur, Karahisar-ı Şarki, Balıkesir, Limni, Sakız, Kırkkilise, Gümölcine, Gelibolu, Kudüs-i Şerif, Mardin, Maraş, Muş, Albak, Ghuidar, Akka, Lazkiye, Belka, Trablusşam, Hama, Mersin, Gümüşhane, Samsun, Tokat
Kazalar	Cisr-i Ergene, Cisr-i Mustafa Paşa, Havza, İskece, Sultanyeri, Ahiçelebi, Eğridere, Darıdere, Ereğli, Ilgın, Seydişehir, Bozkır, Şatak, Bargiri, Adilcevaz, Erciş, Gevaş, Lüleburgaz, Babaeski, Ahtebolu, Vize, Tırnova, Midye, Şarköy, Keşan, İnöz, Mürefte, Nallıhan, Of, Atina, Hopa, Rize, Bafra, Ünye, Çarşamba, Terme, Fatsa, Bozcaada, İstanköy, İmroz, Karaabalı, Hanekin, Hayfa, Taberiye, Nasıra, Safed, Cebel, Havsamerik, Beytülşebab, İmadiye, Ruha, Sultankazası
Kaynak: "Memalik-i Şahanede Ticaret Odaları", Dersaadet Ticaret Odası Gazetesi , Sayı 258, (14 Rebiyülahir 1307/8 Aralık 1889), s. 577.	

EK: 5

۱۳۳۳

۱۳۳۳

کتابخانه ملی افغانستان

دودخ مجارو و ژواپه و منلپه و ناله و مایه و بمره اېه دنلغ موروپه خانه دمواد ماژوپه دانر سولواي جاپوي و ماشه مجارو کله در سولواي و ناله ماژو پيلو کله جاپوي لولان اوزره جاپوړي کورني ترکي و فرانسوچه لولواي کله لولواي اعلان و رساله نېټلاري هنري لولان قسم چهارشنبه کورني دوش کله لولواي غږنه آرونه په حقه تونان اولواي

موزاد متلوجوه
دوستان باقاري - برکتکده اعلان و موي
- سره و غوزه و پلېسي - نېټون - زراعت ا
پولون طرزيق اېسون ناگه - مور کله -
مکروه - موهنوايوت - خېتاب - ماشولوي
- اعلان - کله ورسېسي - موهنوايوت
و پلېسي

پراختيايي چارو

پراختيايي چارو د وزارت و مساج اولواي
پي غرضي، مجاروت و زراعت و ساپک نلواي
خادم بر سره بولان لېساريه، شهر موهني
مؤسات مراهبه اېسون بر سره، اعلان لول
و پلېسي کله موهنوايوت اېسون جاپه و نلواي
دودخ اېسون
کوجک مسلات اېه نلواي اېسون خپل
غلطه و نلواي موهنوايوت اېسون باقاري
کله نلواي اېسون خپل اېسون نلواي مؤسات
ماله اعلان و نلواي دودخ اېسون موهنوايوت
نلواي موهنوايوت اېسون دودخ اېسون
ملاهه، باق اوه چارو
پېنلاري دوستان باقاري کله نلواي
لولواي موهنوايوت اېسون موهنوايوت
موجوده لولواي اعلان و نلواي اېسون موهنوايوت
پلېسي موهنوايوت اېسون موهنوايوت
طرزيق اېسون لولواي لولواي اېسون
خپلواک موهنوايوت ورسېسي موهنوايوت
اېسون موهنوايوت اېسون موهنوايوت
باقاري موهنوايوت اېسون موهنوايوت
پلېسي موهنوايوت اېسون موهنوايوت

پراختيايي چارو

پراختيايي چارو د وزارت و مساج اولواي
پي غرضي، مجاروت و زراعت و ساپک نلواي
خادم بر سره بولان لېساريه، شهر موهني
مؤسات مراهبه اېسون بر سره، اعلان لول
و پلېسي کله موهنوايوت اېسون جاپه و نلواي
دودخ اېسون
کوجک مسلات اېه نلواي اېسون خپل
غلطه و نلواي موهنوايوت اېسون باقاري
کله نلواي اېسون خپل اېسون نلواي مؤسات
ماله اعلان و نلواي دودخ اېسون موهنوايوت
نلواي موهنوايوت اېسون دودخ اېسون
ملاهه، باق اوه چارو
پېنلاري دوستان باقاري کله نلواي
لولواي موهنوايوت اېسون موهنوايوت
موجوده لولواي اعلان و نلواي اېسون موهنوايوت
پلېسي موهنوايوت اېسون موهنوايوت
طرزيق اېسون لولواي لولواي اېسون
خپلواک موهنوايوت ورسېسي موهنوايوت
اېسون موهنوايوت اېسون موهنوايوت
باقاري موهنوايوت اېسون موهنوايوت
پلېسي موهنوايوت اېسون موهنوايوت

پراختيايي چارو

پراختيايي چارو د وزارت و مساج اولواي
پي غرضي، مجاروت و زراعت و ساپک نلواي
خادم بر سره بولان لېساريه، شهر موهني
مؤسات مراهبه اېسون بر سره، اعلان لول
و پلېسي کله موهنوايوت اېسون جاپه و نلواي
دودخ اېسون
کوجک مسلات اېه نلواي اېسون خپل
غلطه و نلواي موهنوايوت اېسون باقاري
کله نلواي اېسون خپل اېسون نلواي مؤسات
ماله اعلان و نلواي دودخ اېسون موهنوايوت
نلواي موهنوايوت اېسون دودخ اېسون
ملاهه، باق اوه چارو
پېنلاري دوستان باقاري کله نلواي
لولواي موهنوايوت اېسون موهنوايوت
موجوده لولواي اعلان و نلواي اېسون موهنوايوت
پلېسي موهنوايوت اېسون موهنوايوت
طرزيق اېسون لولواي لولواي اېسون
خپلواک موهنوايوت ورسېسي موهنوايوت
اېسون موهنوايوت اېسون موهنوايوت
باقاري موهنوايوت اېسون موهنوايوت
پلېسي موهنوايوت اېسون موهنوايوت

پراختيايي چارو د وزارت و مساج اولواي
پي غرضي، مجاروت و زراعت و ساپک نلواي
خادم بر سره بولان لېساريه، شهر موهني
مؤسات مراهبه اېسون بر سره، اعلان لول
و پلېسي کله موهنوايوت اېسون جاپه و نلواي
دودخ اېسون
کوجک مسلات اېه نلواي اېسون خپل
غلطه و نلواي موهنوايوت اېسون باقاري
کله نلواي اېسون خپل اېسون نلواي مؤسات
ماله اعلان و نلواي دودخ اېسون موهنوايوت
نلواي موهنوايوت اېسون دودخ اېسون
ملاهه، باق اوه چارو
پېنلاري دوستان باقاري کله نلواي
لولواي موهنوايوت اېسون موهنوايوت
موجوده لولواي اعلان و نلواي اېسون موهنوايوت
پلېسي موهنوايوت اېسون موهنوايوت
طرزيق اېسون لولواي لولواي اېسون
خپلواک موهنوايوت ورسېسي موهنوايوت
اېسون موهنوايوت اېسون موهنوايوت
باقاري موهنوايوت اېسون موهنوايوت
پلېسي موهنوايوت اېسون موهنوايوت

دراستی ایستادگی اوصلی

امور تجاریه و زراعیه و صنایع و ممالیه و بحریه ایله منافع عمومییه عائد و مواد سازیمه دائر معلوماتی حاری و ایشتمایه تجاریه تک درسهادت و عاقلک سازه پیاسه لرجه جاری اولان قیادتاری اراده ایمن برقی عتوی اولاق اوزره جمه ابرسی کونلری ترکیه و فرانسجه اوله رق نشر اولور اعلان و پیاسه قیادتاری عتوی اولان قسم جه ایشتمایه کونلری دخی نشر اوله رق فزیه آیره لرجه عاقلک توزیع اولور

اسدل لزومی اولان شی احتیاجات صنایعی ققدر و باقه ماملاننده عرض و طلب شرانمانی لایشه تدقیق ایلمکدر .

یونانستانده ادخالات رسومی

یونانستان حکومتی واردات جدیده استحصالی مقصدیه بعضی تزیلات اجراسیه برابر عاقلک اجنیه دن کلان اکثر عسولانندن و خصوصیه بندی ایله بندای اونسدن التسان رسومی تزیید ایلمک مسوولیه کرک اتره سفی تبدیل ایشدر .

ذاتاً اکثر نواحی زراعییه و خصوصیه تسالیاده محصولات اوضیه و خصوصیه منروعات سازه نسیبه لک واسع قیاسده ایلمکده اولان بندای حقدده حجاب اتره سفنک تطبیق طلب ایلمکده ایدی .

پودجه تک احتیاجی زراعت مستدعیاتی قویه مدار اولمیه یونانستان حکومتی مستدعیات واقعه نهایت الامی اهمیتله تاقیه قرار و برمشدرکه یونک برسییه ده حکومت مشارالیه تک عاقلک محتاج اولدینی بدسایک قسم اعظافی تسالیانک تدارک کافی اولدینی داشیل حساب اولسه بیه اخیراً ایجه فرقدده کوریلان اثر تناقصک الکلک اسکی بهاسیه ساتلمسه مساعد اولدینی راینده بولمیشدر . یونانستان کرک رسومی تبدیل ایلیان تره قده تک هتی شویلدور :

استاقوز، بلاوط و سازه کی فوجی و قور طی دروننده یونان باقلر ۱۰۰ قیده ۱۰۰ رینه ۲۰۰ دراختی تأدییه ایلمکدر .

بندای و بندهای ایله جاودار مخلوطسندن التان رسم ۱۰۰ قیده ۲ دراختی تزیید ایشدر . کچک و بندهای اوق رسومی ۱۰۰ قیده ۳ دراختی تزیید ایشدر .

اعلا برنجک هر ۱۰۰ قیاسندن ۵ دراختی فضله رسم اشقیفا ایلمکدر .

عادی برنجک ۱۰۰ قیده ۱۵ رینه ۱۳ دراختی الیه جقدر .

جویر باقی و سی ۱۰۰ قیده ۳۰ دراختی مژایدور .

آناج قونلری ایله قوندوره جیلده مستعمل مواد نباتیه سازمندن رسم الیه جقدر .

قیاطقیه یکی باقلر ایچون خبلی استفاده تأمین ایلمیه جیک اولان ماملات منحصر آسکی باقلرک مسلکدن عبارت مکدر .

بانکرکک صنعت جیبیه سی سندات تجاریه اسقونلوسنه قصر ایلمیه جیک اولورسه - که بو نوع ماملات ایله اشتغال ایدن مؤسسات بخصوص انکلیزه و فرانسده کزته مشاهده اولمدهدر - طریق تجارت و زراعتده خطره ادا ازرقی اولان برعکسکک احتیاجات عیدیه سف کفایت ایدمن . تجارت و زراعت و صنایک دردمست تشکل بولدینی عاقلکده اولاب سرمایه تک طوشریدن طوشرییه ایفا ایدمجه خدمت و مفاوتی ققدر ایدن المان باقلر ایلمک انکلیز و فرانس باقلر ایلمک اسولمه اودرجه توافقی ایلیان اساسلر ایله تشکل ایش و بعضی مرتبه منضر اولمیشنه رغماً المانیانک تزییات اقتصادی سف بک بیوک معاوتیه بولمشدر .

انکلیزه و فرانس، اسولنده اولان باقلر منحصر آ سندات تجاریه تک اسقونلوسمی وسائر بونوع ماملات ایله اشتغال ایدوب سرمایه داران ایچون ضرر احتیالی اولسان بر جزئی تمنع ایله اکفا ایدرلر . یکی باقلر ایلمه سرمایه داران ایچون بعضی خصوصیات بردرجه ققدر ضرری کوزره اله رق عاقلک عروسه شاهانه تک تزییات زراعه و صنایع و تجاریه سف طوشریدن طوشرییه وجدی صورتله یاردیم ایلمه ییلور .

بونکله برابر انکلیز و فرانس بیوک باقلر یئک جدی اساسه توافقی ایلمیه جیک ماملاتک ایضاسی تویه ایدرک منافع سرمایه دارانک هبا اولمی فکرندمیز طن اولماسون .

طوشریدن طوشرییه تزییات صنایعیه خدمت ایلمک مخصوص اولان باقلرک بعضی ضررله مروض بولدینی طوشریدر . فقط بونلرک سرمایه داران ایچون تأمین ایلمیه حصه تمنع هیچ شهر، سزا، عادی باقلر فائق بولور . بونلرک نوع باقلر یکدیگرکدن آری وظاقله مکفدر .

مکفدر . مملکتدن بونلرک هر ایکسندن ده سفید اوله ییلور سرمایه دارلرک اختلاف ثروت و آره زومی ، ناسیبله هر ایک نوع ایچون ده حصه دار بولمیلور . ایلمک مناسب طریق اختیار ایلمک و یکی باقله لری ایلمک معقول برطرزده تشکل ایلمک ایچون

مواد مندرجه درسهادت باقلری — پوتانستانده ادخالات رسومی — حریر و قوزه پیاسه — تجارت — زراعت : باوق طولانی ایچون ماکنه — امور تاقه — متنوعه — حوادت اولای — مغبسات — استاتسقی — ادخالات — غلطه برسییه — درسهادت پیاسه .

درسهادت باقلری

درسهادت تجارت و زراعت و صنایع اوله سی فزیه سی، تجارت و زراعت و صنایک منافع خادم بر جریده بولنق اعتباریه، شهرمنده کی مؤسسات صرافیه ایچون بو صکره ایچلان اثر رفاهتی کال مسرتله تیریکی ایلمکجه وظاقلندن عد ایدر .

کوجک ماملات ایله اشتغال ایدوب خبلی خنده بونسان خصوصی باقلردن ماعدا مملکتده آرزوق شایان اهمیت بولان مؤسسات مایه اعدادسکک دافقا تزیید ایلمیه هر کسی نظرندده معلوم بولوب تدریجاً بونلر برچوق مقداره یالغ اوله جقدر .

بیشترکی درسهادت باقلریشک استنکار اوله جوق درجه ده چوقلمسندن بعضی عاقلر موجود اولدینی اعتقادنده بونلرک اشبو عاقلرک برقیسی مایه بولمجه سیولمیه سؤ استعمال طریقی التزام ایدمجه اولان قرمدی ایچون خطرناک اولمسندن بر قسیده مشتری جای ایچون سوک درجه ده رقابته دوشه جیک اولان باقلرک حتی قیاسی تصویب ایلمسندن عبارت بولور .

بونلرک بدینانه اشتراکدن بید اوله رق طن ایدرک یکی باقلر طریق معقول داخلنده حرکت ایدمجه اولورلر عاقلک عتابیه ده احوال تجاریه و زراعییه و صنایعیه بونلرک نتایج سف استحصالی ایلمسه مساعد اولدینندن تأمین استفاده ایلمیه جکدر .

نسیه کم بونلرک منحصر اولمیه متشکل باقلرک اجرا ایلمیه ماملانده اشتغال ایلمی سککی احوال هیچ بر نتیجه حاصل ایز . زیرا ایزدن هر بری بالترجیح انتخاب ایش اولدقلری ماملانده سکسب ملکه اختصاص ایلمشدر .

استانبول تجار و صنایع او طبر مجتبعی

استانبول تجارت و صنایع او طوسی طرفندره هر ایک اوتقمی کونی نشر اولونور

زسم قسیم

کفالت تصدیق معا لاتی :

اوطهجه اجرا ایلمکده اولان کفالت تصدیق معاملاتنک کاتب عدلکگرجه ایضا ایدیلمهستک محاذیر عدیدهسنه بناءً عدلیه وکالت چلیلهسنه کاتب عدلره تعلیمات ویریلهسی ضمننده تذکره یازیلای ققرر ایتدی .

اوطهده پول تدارکی :

اصحاب مصالحک معاملاتنی سرعتله انجاج و مأمورینک ایشلرنی تسهیل ضمننده خارجدن هر معامله ایچون آری آری پول آلینایسه نهایت ویریلهرک وزنه دارده مختلف جنسندن پوللر بولوندریلایسه ققرار ویریلدی .

مأذونیتلر و بر تعین :

رئیس ثانی صارم بک برمدت سیاحته چیقاجنی ایچون استانبولده بولونعادی زمان مأذون عد ایدیلمهسی حقتده کی تکلیفی قبول ایدیلمدی . شاهین زاده حسن تحسین بک ینه سیاحت دولایسیله بر آری مأذونیت اعطای ققرر ایتدی . اوطه مصالح مفتشی حسین منیر بک آقره دن زمان عودنی هنوز معلوم اولمادینی جهته یرینه حییب زاده ضیا بک انتخاب اولوندی .

۱۱ تشرین ثانی ۳۳۹ تاریخی اجتماع

کومروک اداره لریله اولان اختلاف :

رسومات اداره لریله تجار پیننده تفرقه تطبیقاتی نقطه نظرندن حادث اولان اختلافاتک حلی ایچون رسومات مأمورلریله تجارت اوطهسنجه انتخاب ایدیلمهجک متخصص ارباب تجارتدن متشکل قومیسونلر تشکیلی خصوصنده تشبثات اجراسی رجاسته دائر می تورک تجارت برلکندن مورود تذکره اوقوندی . بومهم مسئله تک نظر دفته آله رقی بو طرزده قومیسونلر تشکیلنه مساعد ایدیلمهسی

استانبول تجارت و صنایع او طوسی

تجاری علاقه دار ایدهن ضبط خلاصه لری

۲۸ تشرین اول ۳۳۹ بازار اجتماعی

صنی ایبکر حقتده :

روسه تجارت اوطهسی طرفندن یرلی ایبکرک ، اوروباتک صنی ایبکرینه رقابت ایده مومی دولایسیله منع ادخاللری حقتده دواثر عائدیهسنه یازیلوب بر صورتی اوطه به کوندریلن راپور اوقوندی و بویاده قطعی تشبیه بولونماک لوزان معاهدهسی دولایسیله ممکن اولمادینی صورتنده جواب اعطای ققرار ایتدی . دیزبارقو و خصوصی آتیره بول مسئلهسی :

دیزبارقو و خصوصی ارضیه ل حقتده تنظیم ایدیلمن راپور قرائت ایدیلمدی . مهم آجتته لک دیزبارقو وسوبالان ، اوردینو و ترازیت مسئله لری حقتده کی نقطه نظرلری دیکله تک اوزره دعوت ایدیلمهسی و صرف بومشله تک تدقیق ایچون پنجه کونی صباح اونده بر اجتماع عقدی ققرر ایتدی . هر اعضائک حق کلای باقی قائله برابر ماجد ، عزیز ، حدی بکرک عموی صورتده اوطه نامه اداره کلام اجتماعلری ققرر ایتدی .

مناقضه لره اشتراک ایده جک تجار :

اکرم بک تکلیفی موجینجه نظامنامه تک قرق بشنجی ماده سنده کی صراحته استناداً دواثر رسبه مناقضه لریه اشتراک ایده نلرک اوطه به مقید تجاردن اولوب اولمادقلرینک دواثر عائدیهسنه تدقیق ایدیلمهسی خصوصنک ولایته وقول اردوبه یازیلای ققرار کیر اولدی .

(۱)

المبانی

تاریخ هجرت نبوتیه ۱۳۰۱ تاریخ رومی ۱۳۰۰

دفعہ اول

معمورۃ العزیزہ مطبعہ سنہ طبع ایدہ مستدر

مترتب شکرہ شکرہ مطبعہ

بہترین نسخہ
۱۰

منافع صندیقی و کیناری

رئیس مصطفی صبری افندی
 اجلا جیل افندی
 اعضا اقوت افندی

تجارت اولهستی

رئیس اول ثنا کارم افندی
 رئیس ثانی حاجی ادریس اغا
 جعفر جی زاده حاجی محرم افندی
 جوافجونی زاده اسماعیل افندی
 حاجی حافظ حق افندی
 مولو مال علی زاده محمد افندی
 ایچمه لی زاده علی افندی
 قیو بیجان محیی اوچانس اغا
 طراق بیجان کر کور افندی
 خر پوتیان ار تین افندی
 داود بان داود اغا
 کور کچیان کر قور افندی

معموره العزیز تلغراف و پوسته اداره سی

باش مدیر بدری افندی
 سر مفتش عالیار افندی ثالثه
 مدیری بلال افندی ثالثه
 تلغراف مفتش معاونی شوقی افندی
 برنجی مخابره مأموری عثمان افندی
 اوچبجی مخابره مأموری عبدالوهاب افندی
 پوسته کاتبی اسعد افندی

تجارت تلغراف اداره سی

تاج افندی
 مخابره مأموری قیمی افندی

١٢٠٢

سنة هجرية سنة مخصوص

لنظام ولاية امير المؤمنين

دفعه
٢

(ولاية مطبعه سنه طبع)
(اول منشور)

❖ تجارت او طه سی ❖

رئیس اول ثنا کارم افندی	رئیس ثانی حاجی ادریس اغا
حاجی حافظ حقی افندی	جواقر جی زاده حاجی محرم افندی
ایچمه لی زاده علی افندی	طو پال علی زاده محمد افندی
طراقجیان کر کور	قیو یجیان محسی او حانس اغا
داودیان داود اغا	خر یوتیان ارتین افندی
کور کجیان کر قور افندی	

❖ معموره العزیز تلغراف و پوسته اداره سی ❖

باش مدیر ببری افندی	
سرمفتش وهبی	سرمفتش غالیار افندی ثالثه
مدیری بلال افندی ثالثه	تلغراف مفتش معاونی شوقی افندی
برنجی مخابره مأموری عثمان افندی	مخابره مأموری وهاب افندی
مخابره مأموری حسن افندی	مخابره مأموری زلفی افندی
پوسته کاتبی	اسعد افندی

❖ خریوت تلغراف اداره سی ❖

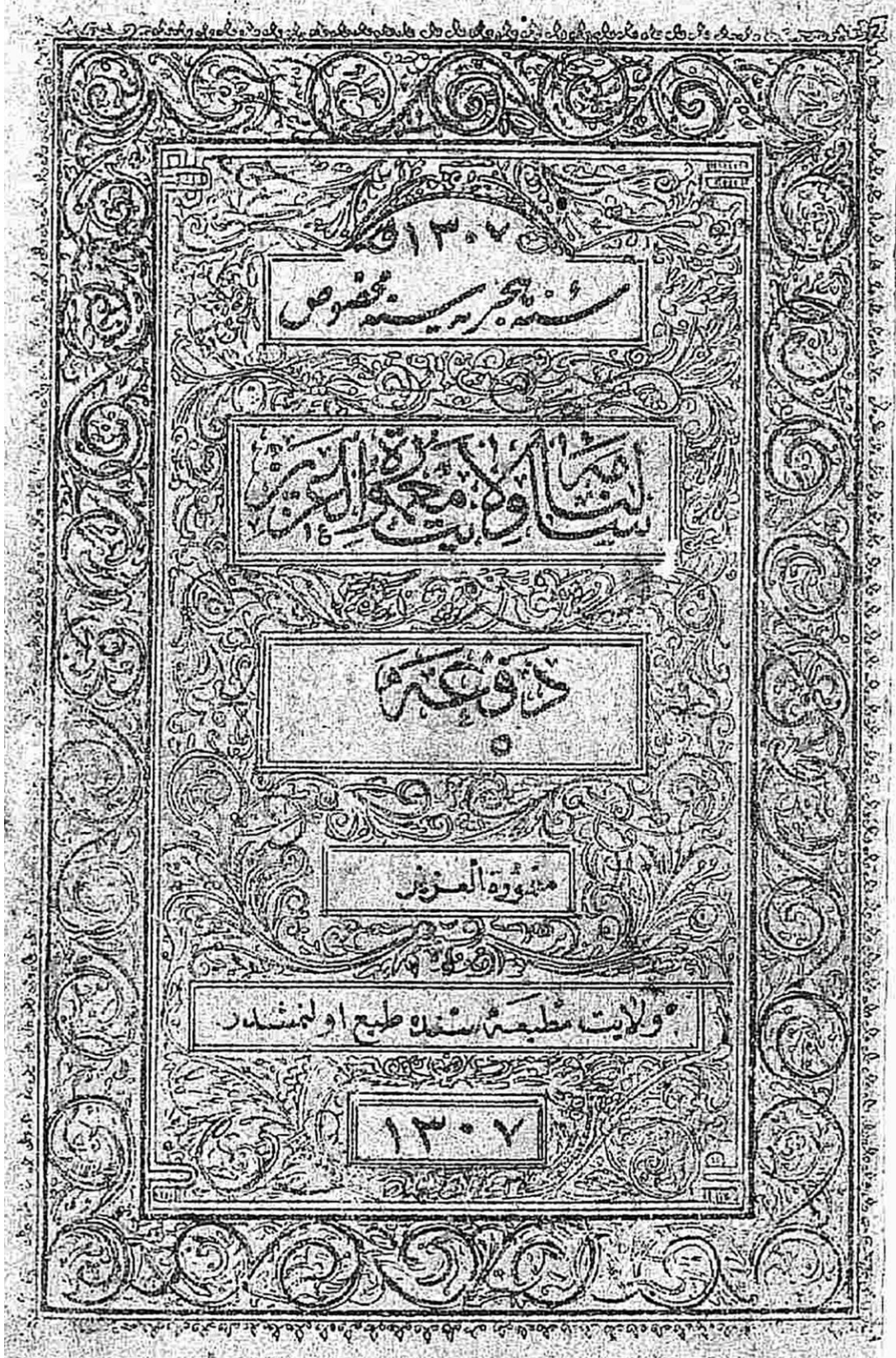
تلغراف مدیری وهبی افندی	مخابره مأموری فهیمی افندی
-------------------------	---------------------------

❖ تحصیلات اداره سی ❖

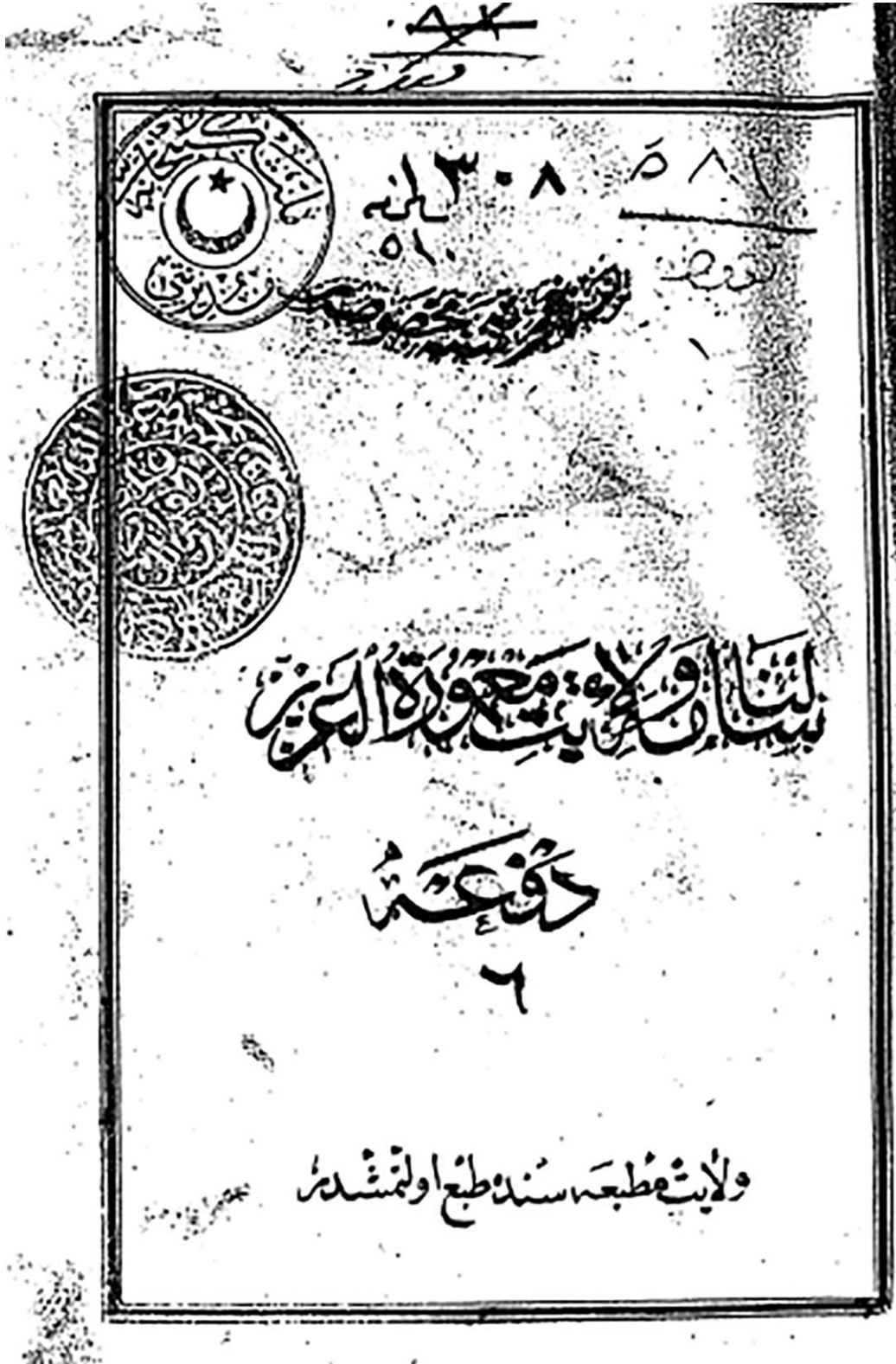
سر تحصیلدار محمد علی افندی
قضا سر تحصیلداری ابراهیم بک

پیاده ۹

سواری ۲۰

تفویضات

نفس ناطقہ نور شید افندی
 بس کاتب حسن تحسین افندی | ثناء | عثمان نوری افندی

دفتر جاقانی قبلی

شامورن	نوری افندی	منشی	عصری افندی
طاہر کابی	علی افندی	یوقا مانو	دلخور بیک
سید علی	عبدالہادی افندی	ایکینی	محمد بیک
احمد فرید افندی	احمد فرید افندی	درویشی	خلد افندی
ملازم	توفیق افندی	بشنجی	ساجد عمر افندی
سکرچی	رسول افندی	النجی	علی افندی
		یلنجی	بیم افندی

مجمع تجزیاتی قبلی

میرزا کابی	دریس افندی	ورکو مدیری	شاکری بیک
ورکو کابی	مصطفی افندی	قاراوغلا	شوق کابی
رفیق	پدرکون افندی	خان کندی	وینچرک
محمد	رسید افندی	الپاوت	وهرسک
ایچہ نوخ	محمد علی افندی	دفتر	مصطفی افندی

زراعت ادا ایلی

رئیس	ساجی احمد افندی	شامورن	عبدالرؤف افندی
کاتب	ساجی احمد افندی	کاتب	فلوس افندی
شعبان	عبدالہادی افندی	شعبان	بکر افندی
نشان افندی	برادر افندی	اوطلی	محمد اعنا

۱۳۱۰

سنة هجرية سنة مخصوصة

للسنة ولا معجزة العجز

دفعه

(ولاية مطبعه سنة مطبع)
(اولمستدر)

(مطبوعه و لايت)

(ناظر مکتوب بنی سلیمان بک)

محرر	رتبه	مدیر و سر مرتب
خیری افندی	متمایز	حاجی شکری افندی

دستگاهی به موزع و مرتب مع او فی رشید افندی معاملات حسابیه کاتبی عاصم افندی

(لبطو و غرافیا)

خطاط و دستگاهی	چو قجی و مردانه جی
خورشید افندی	محمد فنا

اوطه جی مردانه جی رضا افندی

(اوقاف اداره سی)

وقاف محاسبه جیدی	مصطفی بک	باش کاتب محمد ناجی افندی
مقید محمد نوری افندی	اوطه جی علی افندی	

(اوقاف قومیه بیوتی)

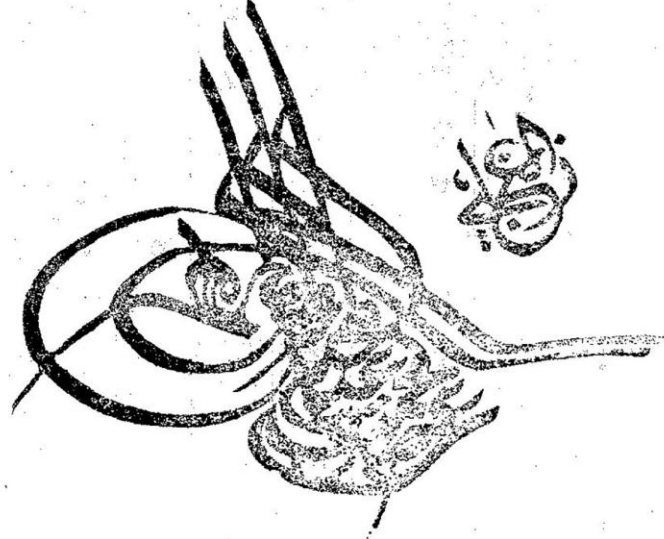
فہ میسون ریسی قاتی افندی	مدرس	اعضا حاجی حافظ حقی افندی
امعا بیل افندی	حاجی حافظ افندی	وحج افندی

(نفوس دائره سی)

نفوس ناظری رفعت افندی	باش کاتب حسن محمد بن افندی
	کاتب ثانی توفیق افندی

(زراعت پانق شہیدی)

رئیس	حاجی اجرا افندی	مأمور عبدالرؤف افندی	راہہ
حاجی اجرا افندی	عبدالهادی افندی	کاتب فابیس افندی	
دیر دور افندی	نصیبدار بکر افندی	نشان افندی	

بيك اوچيوز اون ايكي سنه هجر يه سنه مخصوص صدر •

معموره العزيز ولايتي سالنامه سي

§

• سكرنجي دفعه اوله رقي ولايت مطبعه سنده طبع اولمشدر

۱۳۱۲

— اوقاف اداره سی —

اوقاف محاسبه جیسی مصطفیٰ بک   باشکاتب محمد ناجی افندی
مقید محمد نوری افندی   او طه جی علی افندی

— اوقاف قومیسونی —

قومیسون رئیس فائق افندی مدرس   اعضا حاجی حافظ حقی افندی
استاعیل افندی   حاجی حافظ افندی   وحاج افندی

— نفوس دائره سی —

نفوس ناظری رفعت افندی
باشکاتب حسن تحسین افندی   کاتب ثانی عثمان نوری افندی

— زراعت پانق شعبه سی —

رئیس حاجی احمد افندی	مأمور عبدالرؤف افندی	رابعه
حاجی احمد افندی	معاونی فلبوس افندی	
عبدالهادی افندی	کاتب حبیب افندی	
درادور افندی	تحصیلدار بکر افندی	ونشان افندی

— نافعہ دائره سی —

سر مهندس رومرافندی   لوامهندسی محمد افندی
معاونی مصطفیٰ افندی   نالته   »   محمد افندی
ابراهیم افندی

— تلغراف و پوسته اداره سی —

مفتش معاونی شوقی افندی   نالته   مدیر هاشم افندی   رابعه مجیدی ۴
سر مأمور عثمان افندی   قنچی افندی
پوسته کاتبی و کیلی غالب افندی   موصل محررات یشاراغا و محمد افندی

داخلیه ضابطی	عثمان عونی افندی	ملازم ثانی	گموش لیاقت و افتخار
»	محمد ندیم افندی	»	گموش لیاقت
»	عمر شوقی افندی	»	»
»	عبدالعزیز افندی	ملازم ثانی	»
	طلبه موجوده	خدمه	
	۱۵۰	۶	

(دفتر خاقانی دائرہ سی)

مأمور علی رضا افندی ثالثہ
باش کاتب احمد فرید افندی
مرکز قضائی طاہر کاتبی علی التقی افندی

(تدقیق سندات قومیسونی)

رئیس دفتر خاقانی مأموری افندی
اعضا مجلس ادارہ ولایت اعضا سندن حاجی محمد سعید افندی
» » » ار تین افندی
» » » بادی اعضا سندن حقی افندی
» » » قرآنچیان اقوب افندی

(زراعت بانق شعبہ سی)

مأمور عبدالرحیم افندی
باش کاتب منجھل
معاونی سمیاد افندی
کاتب ثانی احمد افندی

(بانق مجلسی)

رئیس حاجی حقی افندی
اعضا حقی افندی
اعضا عبدالرحیم افندی
» » » ار تین افندی
اعضا کسیر افندی

elazığ
tso

ELAZIĞ TİCARET VE SANAYİ ODASI
ELAZIĞ CHAMBER OF COMMERCE & INDUSTRY

İletişime Geçin:

0(424) 218 35 00

www.elazigtso.org.tr

Cumhuriyet Mah. Korgeneral
Hulusi Sayın Cad. No:117 /Elazığ